

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, БІЗНЕСУ
ТА ТУРИЗМУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Леся ПОБОЧЕНКО
«_____» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Розвиток економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу в умовах війни»

Виконавець: Клименко Євгеній Володимирович,
група МEB-401

(підпис виконавця)

Керівник: д.е.н., професор, професор кафедри
міжнародних економічних відносин, бізнесу
та туризму ФМВ НАУ
Грущинська Наталія Миколаївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Набок Інна Іванівна

(підпис нормоконтролера)

Київ – 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Леся ПОБОЧЕНКО

«__» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Клименка Євгенія Володимировича

1. Тема роботи «Розвиток економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу в умовах війни» затверджена наказом ректора від «26» березня 2024 р. № 441/ст.
2. Термін виконання роботи: з 13 травня 2024 року по 16 червня 2024 року.
3. Вихідні дані до роботи: статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).
4. Зміст пояснювальної записки: теоретично-історичні основи співробітництва України з країнами ЄС, аналіз сучасного стану співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період, проблеми та перспективи розвитку економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 8 таблиць та 3 рисунки.
6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 18 слайдів.

7. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	11.03.2024	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	25.03.2024	Виконано
3.	Розкрити теоретично-історичні основи співробітництва України з країнами ЄС	06.05.2024 – 12.05.2024	Виконано
4.	Оцінити сучасний стан співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період	13.05.2024 – 19.05.2024	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати проблеми та перспективи розвитку економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період	20.05.2024 – 26.05.2024	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	27.05.2024 – 30.05.2024	Виконано
7.	Оформити кваліфікаційну роботу та пройти перевірку на плагіат	31.05.2024	Виконано
8.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	01.06.2024	Виконано
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	03.06.2024	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	03.06.2024	Виконано

8. Дата видачі завдання: «25» березня 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис керівника)

Грушинська Н.М.

(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання

_____ (підпис випускника)

Клименко Є.В.

(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Розвиток економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу в умовах війни»: 87 сторінок, 8 таблиць, 3 рисунки, 68 літературних джерел.

Перелік ключових слів (словосполучень): ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ЄС), ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН), ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ЄС), ОРГАНІЗАЦІЯ З БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ (ОБСЄ).

Об'єкт дослідження: економічне співробітництво України з країнами Європейського Союзу.

Предмет дослідження: комплексна характеристика проблематики економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період.

Мета кваліфікаційної роботи: характеристика особливостей проблематики економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період

Методи дослідження: метод аналізу й синтезу у процесі збирання наукових обґрунтувань, типологічний та діалектичний методи під час аналізу та узагальнення практичного і теоретичного матеріалу, компаративістський, а також принцип цілісності.

Отримані результати та їх новизна полягають у аналізі сучасного стану економічного співробітництва України з країнами ЄС у воєнний період, включаючи виявлення основних проблем та перспектив розвитку, що є новим у контексті поточної геополітичної ситуації.

Значущість виконаної роботи та висновки: полягає у наданні рекомендацій щодо покращення економічної співпраці України з країнами ЄС, зокрема через реалізацію структурних реформ та інтеграцію в європейський економічний простір, що сприятиме стабілізації економіки та підвищенню інвестиційної привабливості країни.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо розвитку економічного співробітництва України з країнами ЄС.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНО-ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС	11
1.1. Регіональна інтеграційна політика країн Європейського Союзу	11
1.2. ЄС та Україна: різноаспектна історична характеристика співробітництва	17
1.3. Функції сучасного економічного співробітництва України з країнами ЄС	23
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	32
2.1. Сучасний стан співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах	32
2.2. Економічна співпраця України з країнами ЄС у воєнних умовах	42
2.3. Роль економічного співробітництва України з країнами ЄС в умовах воєнного стану.....	45
РОЗДІЛ 3	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	52
3.1. Проблеми співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах	52
3.2. співпраці України з країнами ЄС у повоєнному періоді	59
3.3. Напрямки удосконалення співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах	70
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ...	78

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У воєнний період, коли стабільність та безпека є основними пріоритетами для кожної країни, економічне співробітництво стає важливим фактором, що визначає не лише економічний розвиток, але й загальний стан суспільства. У контексті сучасних геополітичних викликів, співпраця між Україною та країнами Європейського Союзу набуває особливого значення. Проте, в умовах воєнного конфлікту, ця проблематика стає надзвичайно актуальною і потребує комплексного розгляду та вирішення.

На тлі воєнного конфлікту на сході України та загострення відносин з Російською Федерацією, економічне співробітництво між Україною та країнами Європейського Союзу стає важливим інструментом зміцнення економічної стійкості, забезпечення безпеки та сприяння розвитку регіонів, що постраждали від конфлікту. Водночас, це також викликає ряд складних питань та викликів, таких як торговельні обмеження, санкції, а також ризики для економічної інтеграції та стабільності.

Дослідження проблематики економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом в умовах воєнного періоду є актуальним не лише для визначення стратегічних напрямків розвитку, але й для забезпечення миру, безпеки та стабільності в регіоні.

Спільна робота України та країн Європейського Союзу в економічній сфері під час воєнного конфлікту відкриває шлях до здійснення стратегічних реформ, спрямованих на модернізацію економіки, розвиток інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності. Зокрема, розширення торговельних зв'язків, залучення інвестицій та впровадження стандартів Європейського Союзу сприяють підвищенню якості продукції, розвитку підприємництва та зміцненню позицій на міжнародних ринках.

Проте, на шляху до ефективного економічного співробітництва стоять виклики, пов'язані з нестабільністю на внутрішніх та зовнішніх ринках, обмеженим

доступом до фінансових ресурсів, а також неоднаковими інтересами та стратегіями країн-партнерів. Тому необхідно вивчення і вирішення таких питань, а також спільна розробка стратегій і механізмів співпраці для досягнення взаємних користей та підтримки стабільності та миру в регіоні.

Виходячи з вищезазначеного, існує інтерес до проведення більш глибокого дослідження специфіки та провідного значення об'єкту дослідження, що і було обрано темою даної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи останні дослідження та публікації, які стосуються проблематики економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період, можна визначити кілька ключових напрямків.

О.М. Вітер, О.В. Килин і Н.М. Стручок (2023) у своєму дослідженні «Європейські стратегії післявоєнної відбудови економіки» аналізують стратегії відбудови економіки після війни, в той час як Т.О. Власюк (2020) у своєму дослідженні «Особливості зовнішньоторговельних відносин України з ЄС : ризики та потенційні стимули» зосереджується на ризиках та потенційних стимулах співпраці. М.Л. Вдовин і М.Ю. Хромова (2021) в своєму дослідженні «Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС» розглядають конкретні проблеми та перспективи у сфері зовнішньої торгівлі.

Деякі дослідження також звертають увагу на світовий досвід у відбудові економіки після конфліктів, а інші аналізують конкретні аспекти співпраці з країнами Європейського Союзу, такі як зовнішня торгівля товарами та послугами. Робота Вовчанської та Іванової (н/д) зосереджена на міжнародних та національних аспектах маркетингових досліджень ринку послуг. Враховуючи значення послуг у сучасній економіці, такий аналіз може допомогти виявити можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності українських компаній на ринках Європейського Союзу.

Аналіз правових аспектів є важливим для розуміння основних принципів та механізмів співробітництва між Україною та країнами ЄС. Дерій (н/д) може надати уявлення про правовий контекст, в якому відбувається взаємодія, і визначити

можливі шляхи для покращення цієї співпраці.

Дослідження Дерія (н/д) може розкрити основні фактори та проблеми, з якими стикається Україна під час відновлення економіки після війни. Це допоможе визначити пріоритетні напрями для ефективного співробітництва з Європейським Союзом. Дослідження Дугинець (н/д) зосереджується на конкретних відносинах між Україною та окремими країнами ЄС, що може виявитися корисним для розуміння специфіки та потенційних перешкод у взаємодії.

Метою кваліфікаційної роботи є характеристика особливостей проблематики економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період.

Спираючись на мету роботи, можна виділити наступні її **завдання**, які будуть вирішені у цій роботі:

- дослідити регіональну інтеграційну політику країн Європейського Союзу;
- визначити ЄС та Україна: різноаспектна історична характеристика співробітництва;
- проаналізувати функції сучасного економічного співробітництва України з країнами ЄС;
- виявити сучасний стан співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах;
- схарактеризувати економічну співпрацю України з країнами ЄС у воєнних умовах;
- дослідити роль економічного співробітництва України з країнами ЄС в умовах воєнного стану;
- виявити проблеми співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах;
- проаналізувати перспективи співпраці України з країнами ЄС у повоєнному періоді;
- виявити напрями удосконалення співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах.

Об'єктом дослідження є економічне співробітництво України з країнами Європейського Союзу.

Предметом дослідження є комплексна характеристика проблематики економічного співробітництва України та країнами Європейського Союзу у воєнний період.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: аналізу й синтезу у процесі збирання наукових обґрунтувань, типологічний та діалектичний методи під час аналізу та узагальнення практичного і теоретичного матеріалу, компаративістський, а також принцип цілісності (розкладання об'єкта аналізу на частини для розуміння його структури).

Теоретичною основою дослідження є економічні дослідження, проведені відомими вітчизняними та міжнародними вченими. Основними джерелами фактичної та статистичної інформації є звіти Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку (СБ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міністерства економіки, торгівлі та промисловості (МЕТІ), відповідні інтернет-ресурси, нормативно-правові база України та ЄС, а також дані Національної служби статистики України.

Для досягнення поставлених у дослідженні цілей були використані різні наукові методи та прийоми. Серед них - діалектичний метод для розкриття сутності ключових понять, порівняльний метод для оцінки розвитку економічного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу в умовах війни, економіко-статистичний метод для аналізу стану та тенденцій розвитку економічного співробітництва, а також виявлення основних викликів та перешкод, що виникають у цьому процесі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки кваліфікаційного дослідження висвітлено у наукових публікаціях:

Клименко Є.В. Розвиток економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу в умовах війни // XV Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 25 квітня 2024 р., НАУ, м. Київ. С. 132-134.

Клименко Є.В. Розвиток економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу в умовах війни // Міжнародна науково-практична

конференція «Міжнародні фінансові аспекти відновлення економіки України», 6 червня 2024 р., ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ. С. 140-142.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 8 таблиць та 3 рисунки. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 68 найменування на дев'яти сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО-ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

1.1. Регіональна інтеграційна політика країн Європейського Союзу

Регіональна інтеграційна політика Європейського Союзу (ЄС) є одним з ключових аспектів розвитку та функціонування цієї унікальної наднаціональної організації. Вона спрямована на зменшення економічних та соціальних диспропорцій між різними регіонами країн-членів, підвищення конкурентоспроможності відсталих регіонів та забезпечення їх сталого розвитку. Завдяки цій політиці, ЄС прагне досягти більш гармонійного розвитку, зміцнюючи економічну, соціальну та територіальну згуртованість. Регіональна інтеграційна політика охоплює різноманітні програми та ініціативи, що фінансуються з фондів ЄС, таких як Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) та Європейський соціальний фонд (ESF).

Актуальність регіональної інтеграційної політики ЄС сьогодні є надзвичайно високою з кількох причин. По-перше, економічні виклики, спричинені глобалізацією та технічними змінами, часто нерівномірно впливають на різні регіони, посилюючи соціальну нерівність та створюючи нові виклики для інтеграції. По-друге, політичні події останніх років, такі як Брекзит та кризи біженців, вимагають від ЄС посилення внутрішньої згуртованості та адаптації регіональної політики до нових реалій. Крім того, пандемія COVID-19 показала важливість підтримки регіонів, особливо тих, які найбільше постраждали від економічних наслідків кризи. Зміцнення регіональної політики є також важливим елементом у контексті зеленої та цифрової трансформації, які є пріоритетами для ЄС у найближчі десятиліття.

Співробітництво між країнами є критично важливим у сучасному світі, де глобальні виклики потребують спільних зусиль та координації. Воно забезпечує мир,

безпеку, економічний розвиток, соціальний прогрес, культурний обмін та збереження довкілля. Для досягнення сталого розвитку та гармонійного майбутнього для всього людства необхідно постійно вдосконалювати механізми міжнародної співпраці, дотримуючись принципів рівноправності, взаємної поваги та взаємовигоди.

Міжнародне співробітництво охоплює сфери гуманітарної допомоги, співробітництва для розвитку та сприяння миру. Колись чітко розрізняючись, діяльність у цих сферах тепер зближується, часто роблячи межі між ними нечіткими [5, с. 55].

Гуманітарна допомога

Гуманітарна допомога надає екстрену допомогу в разі гострих стихійних лих і насильницьких конфліктів, що загострюються. Це насамперед стосується безпеки та захисту жертв та створення базових тимчасових державних структур і структур громадянського суспільства.

Гуманітарна допомога, як правило, працює в короткостроковій перспективі та за часових обмежень. Однак спостерігається збільшення тривалого залучення до хронічних конфліктів з метою раннього виявлення ризику та запобігання. Приклади включають створення систем раннього попередження та навчання екстрених служб.

Співробітництво в галузі розвитку спрямоване на зменшення бідності та сприяння сталому розвитку. Він заснований на партнерстві та діє на місцевому, регіональному та глобальному рівнях.

На відміну від гуманітарної допомоги, яка втручається у вигляді екстреної допомоги під час конфліктів і стихійних лих, співпраця з метою розвитку спрямована на довгострокові структурні зміни. Однак часто він все ще діє в нестабільних умовах.

Економічне співробітництво та розвиток

Основна мета економічного співробітництва та розвитку полягає в підтримці економічного, соціального та екологічного сталого зростання, тим самим зменшуючи бідність і нерівність, створюючи нові робочі місця та підвищуючи продуктивність. Серед основних заходів – інтеграція країн-партнерів у світову економіку та посилення конкурентоспроможності їхніх внутрішніх ринків.

Просування миру та безпеки людини

Сприяння миру та безпеці людей створює або зміцнює основні умови, необхідні для сталого розвитку.

Сприяння миру включає як військові, так і цивільні заходи. Розбудова цивільного миру передбачає такі заходи, як підтримка чесних і прозорих виборів, зміцнення прав людини, розвиток поліцейських установ, які тісно співпрацюють з громадянами, і розбудова незалежної судової системи. Це також включає переговорні процеси на урядовому рівні. Деякі представники громадського сектору також підтримують ініціативи з розбудови миру.

Отже, під міжнародним співробітництвом група співробітництва або групи з різних націй збираються для досягнення заздалегідь визначеної мети. Міжнародне співробітництво має важливе значення для розвитку виробничих підрозділів, оскільки воно забезпечує їм глобальний ринок для їхнього бізнесу [7, с. 87].

Міжнародні схеми надають фінансову допомогу виробничим підрозділам країни для торгівлі з міжнародними партнерами. Різноманітні міжнародні схеми допомагають ММСП брати участь у заходах на світовому рівні, щоб дослідити можливості експорту, вдосконалення технологій, отримати допуск до всесвітніх ділових мереж тощо (див. Табл. 1.1).

Регіональна інтеграційна політика Європейського Союзу (ЄС) є фундаментальним компонентом стратегії Союзу, спрямованої на забезпечення економічної, соціальної та територіальної згуртованості серед його держав-членів. Основна мета цієї політики полягає у зменшенні диспропорцій між рівнями розвитку різних регіонів, підтримці відсталих регіонів та сприянні їх сталому розвитку. Важливість цієї політики важко переоцінити, оскільки вона не лише сприяє економічному зростанню, але й зміцнює соціальні зв'язки та політичну стабільність у Європі.

Основні механізми реалізації регіональної інтеграційної політики включають кілька ключових структурних та інвестиційних фондів, серед яких найбільшими є Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) та Європейський соціальний фонд (ESF). Ці фонди фінансують широкий спектр проектів, починаючи від

інфраструктурних ініціатив до програм розвитку людського капіталу та підтримки малих і середніх підприємств (МСП).

Таблиця 1.1

Співробітництво країн

Сфера співробітництва	Основні механізми	Приклади організацій	Реальні приклади співробітництва
Політичне співробітництво	<ul style="list-style-type: none"> - Дипломатичні переговори - Миротворчі місії - Міжнародні угоди та конвенції 	<ul style="list-style-type: none"> - Організація Об'єднаних Націй (ООН) - Європейський Союз (ЄС) - Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) 	<ul style="list-style-type: none"> - Паризька угода з клімату - Мінські угоди щодо врегулювання конфлікту в Україні - Ядерна угода з Іраном
Економічне співробітництво	<ul style="list-style-type: none"> - Торговельні угоди - Економічні союзи - Міжнародна фінансова допомога 	<ul style="list-style-type: none"> - Світова організація торгівлі (СОТ) - Міжнародний валютний фонд (МВФ) - Світовий банк 	<ul style="list-style-type: none"> - Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА) - Європейський Союз - Програми допомоги МВФ
Соціальне співробітництво	<ul style="list-style-type: none"> - Міжнародні програми - Гуманітарна допомога - Спільні дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> - Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) - Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) - Програма розвитку ООН (ПРООН) 	<ul style="list-style-type: none"> - Вакцинація проти COVID-19 - Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією - Програми ЮНІСЕФ з підтримки дітей у кризових ситуаціях
Культурне співробітництво	<ul style="list-style-type: none"> - Обміни та програми стажувань - Спільні культурні проекти - Охорона культурної спадщини 	<ul style="list-style-type: none"> - Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) - Європейський культурний фонд - Міжнародна рада музеїв (ICOM) 	<ul style="list-style-type: none"> - Список Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО - Програма Еразмус+ в Європі - Фестиваль кельтської музики в Лоріані
Екологічне співробітництво	<ul style="list-style-type: none"> - Міжнародні екологічні угоди - Спільні дослідницькі проекти - Екологічні фонди 	<ul style="list-style-type: none"> - Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) - Міжнародний союз охорони природи (МСОП) - Зелений кліматичний фонд 	<ul style="list-style-type: none"> - Паризька угода з клімату - Конвенція про біологічне різноманіття - Проекти щодо захисту Амазонії

Примітка. Складено автором за даними Європейський Союз та Україна: перспективи та проблеми адаптації. Електронний ресурс. URL: file:///C:/Users/nika/Downloads/irtpa_2019_3_6.pdf.

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) зосереджений на зміцненні економічної та соціальної згуртованості шляхом коригування диспропорцій між регіонами. Це включає фінансування проєктів, спрямованих на покращення інфраструктури, підтримку інновацій, розвиток малого та середнього бізнесу, а також проєкти, що сприяють енергоефективності та захисту навколишнього середовища.

Європейський соціальний фонд (ESF) спрямований на підвищення рівня зайнятості та соціальної інтеграції. Він фінансує проєкти, що допомагають людям отримати нові навички, поліпшити свої можливості на ринку праці та підтримують соціально вразливі групи населення.

Одним з найбільших викликів регіональної політики ЄС є значні відмінності у рівнях економічного розвитку між різними регіонами. Такі країни, як Німеччина та Нідерланди, мають розвинені економіки з високим рівнем життя, тоді як інші країни, зокрема в Південній та Східній Європі, часто стикаються з високими рівнями безробіття, низькими доходами та слабкою інфраструктурою. Це створює значні труднощі у забезпеченні рівномірного розподілу ресурсів та можливостей.

Незважаючи на ці виклики, регіональна політика ЄС досягла значних успіхів. Завдяки фондам ERDF та ESF були реалізовані тисячі проєктів, які сприяли економічному зростанню, створенню робочих місць та покращенню якості життя мільйонів людей. Наприклад, інфраструктурні проєкти допомогли модернізувати транспортні мережі, покращити доступ до інформаційних технологій та сприяти розвитку відновлюваних джерел енергії.

Регіональна інтеграційна політика залишається ключовою для майбутнього розвитку Європейського Союзу. У світлі нових викликів, таких як зміни клімату, цифрова трансформація та демографічні зміни, ця політика повинна адаптуватися та змінюватися. Пандемія COVID-19 ще більше підкреслила необхідність сильної та ефективної регіональної політики, оскільки багато регіонів стикнулися зі значними економічними та соціальними труднощами.

Важливою складовою майбутньої політики є Зелений курс ЄС, який спрямований на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Регіональна

політика відіграє ключову роль у підтримці регіонів у перехідному періоді до зеленої економіки, забезпечуючи фінансування проектів з розвитку відновлюваної енергії, підвищення енергоефективності та створення екологічно чистих робочих місць.

Регіональна інтеграційна політика Європейського Союзу є важливим інструментом для забезпечення економічної та соціальної згуртованості серед держав-членів. Завдяки структурним та інвестиційним фондам, таким як ERDF та ESF, ця політика сприяє розвитку відсталих регіонів, підтримує економічне зростання та створює нові можливості для мільйонів громадян ЄС. Незважаючи на численні виклики, регіональна політика продовжує адаптуватися та відігравати ключову роль у побудові більш справедливої та стійкої Європи.

Вона значно сприяє економічному зростанню відсталих регіонів шляхом інвестування в інфраструктуру, розвиток людського капіталу та підтримку малого та середнього бізнесу. Це допомагає створювати робочі місця, покращувати умови життя та сприяє загальному економічному підйому.

Завдяки програмам та ініціативам, які фінансуються через фонди ERDF та ESF, зменшується соціальна нерівність, підвищується рівень зайнятості та інтеграції соціально вразливих груп. Це зміцнює соціальну тканину європейських суспільств та сприяє стабільності. Значні інвестиції в інфраструктурні проекти покращують транспортні мережі, комунікаційні системи та доступ до інформаційних технологій, що є важливими для економічного розвитку та конкурентоспроможності регіонів.

Регіональна політика відіграє важливу роль у підтримці переходу до зеленої економіки та цифрової трансформації. Інвестиції в проекти з енергоефективності, відновлюваних джерел енергії та цифрової інфраструктури сприяють сталому розвитку та підвищують конкурентоспроможність ЄС на глобальному рівні.

Політика ЄС демонструє здатність до адаптації у відповідь на нові виклики, такі як пандемія COVID-19, зміни клімату та демографічні зміни. Це підкреслює її гнучкість та важливість у забезпеченні стійкого розвитку регіонів у майбутньому.

Регіональна інтеграційна політика Європейського Союзу є не лише інструментом економічного розвитку, але й важливим механізмом зміцнення

соціальної згуртованості та політичної стабільності. Її ефективність у зменшенні регіональних диспропорцій, підтримці сталого розвитку та адаптації до нових викликів є ключовою для побудови більш справедливої, стійкої та конкурентоспроможної Європи. У майбутньому, посилення цієї політики та її адаптація до змінюваних умов залишатимуться важливими пріоритетами для ЄС.

1.2. ЄС та Україна: різноаспектна історична характеристика співробітництва

Співробітництво між Європейським Союзом (ЄС) та Україною має глибоке історичне підґрунтя та різноманітні аспекти, що охоплюють політичну, економічну, соціальну та культурну сфери. Відносини між Україною та ЄС зазнали значних змін та еволюції з моменту здобуття Україною незалежності у 1991 році.

Хоча концепція Європейського Союзу в сучасному вигляді виникла лише в другій половині ХХ століття, співробітництво між Україною та європейськими країнами має тривалу історію, яка сягає XVIII-XIX століть. В цей період Україна не мала власної незалежної держави, але її території були частиною різних імперій, що значно вплинуло на характер її відносин з Європою.

У XVIII столітті українські землі були розділені між двома великими імперіями – Російською та Австрійською. В цей час українська шляхта, духовенство та інтелігенція активно підтримували культурні та економічні зв'язки з Європою. Наприклад, Києво-Могилянська академія, заснована в XVII столітті, стала одним з центрів європейської освіти та науки на українських землях, де навчалися студенти з різних європейських країн.

Водночас українські козаки брали участь у війнах та дипломатичних місіях, які встановлювали контакти з європейськими державами. Наприклад, у 1711 році гетьман Пилип Орлик підписав договір зі Швецією, відомий як «Конституція Пилипа Орлика», що вважається однією з перших конституцій Європи.

У XIX столітті українські землі залишалися поділеними між Російською та Австрійською імперіями, що впливало на розвиток різних частин України. Західна

Україна, що входила до складу Австрійської імперії, мала більші можливості для культурного та економічного співробітництва з Європою. Львів став важливим центром культурного та політичного життя, де діяли численні українські організації, такі як «Просвіта» та «Товариство імені Тараса Шевченка».

В цей період відбувалося активне залучення української інтелігенції до європейських культурних та політичних процесів. Українські діячі, такі як Тарас Шевченко, Іван Франко та Леся Українка, підтримували контакти з європейськими колегами, сприяючи обміну ідеями та культурними цінностями. Також важливою була еміграція українців до Європи, яка сприяла поширенню української культури та ідей національного визволення.

Політичне співробітництво між Україною та ЄС розпочалося одразу після проголошення незалежності України у 1991 році. У 1994 році була підписана Угода про партнерство та співробітництво (УПС), яка стала основою для політичного діалогу та співпраці. Ця угода визначила основні принципи взаємодії, такі як повага до суверенітету, територіальної цілісності та незалежності [11, с. 21].

Подальший розвиток політичних відносин відбувався через ініціативи, такі як Європейська політика сусідства (ЄПС), започаткована у 2004 році, та Східне партнерство (СП), започатковане у 2009 році. Обидві ініціативи спрямовані на поглиблення політичних та економічних зв'язків між ЄС та країнами Східної Європи, включаючи Україну.

Ключовий момент політичного співробітництва стався у 2014 році після Революції Гідності, коли Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС. Ця угода включає глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ), що значно посилило політичну асоціацію та економічну інтеграцію між сторонами.

Економічне співробітництво між Україною та ЄС має ключове значення для обох сторін. Угода про асоціацію, підписана у 2014 році, відкрила нові можливості для економічної інтеграції, створивши умови для вільного руху товарів, послуг, капіталів та людей.

ЄС став найбільшим торговельним партнером України, забезпечуючи понад 40% загального товарообігу країни. Експорт українських товарів до ЄС значно зріс

завдяки спрощенню торговельних бар'єрів та встановленню більш сприятливих умов для бізнесу.

Крім того, ЄС надає значну фінансову допомогу Україні через програми макрофінансової допомоги, інвестиційні проекти та гранти. Ця допомога сприяє стабілізації економіки, проведенню реформ та модернізації інфраструктури.

Соціальний аспект співробітництва охоплює широкий спектр питань, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та підтримку громадянського суспільства. ЄС підтримує численні проекти, спрямовані на покращення соціальних стандартів та підвищення якості життя в Україні.

Програми академічної мобільності, такі як Erasmus+, дозволяють українським студентам та викладачам отримувати європейську освіту та обмінюватися досвідом з колегами з ЄС. Це сприяє розвитку освіти та науки в Україні, а також зміцненню міжкультурних зв'язків.

Гуманітарна допомога ЄС також є важливою складовою співробітництва. Зокрема, під час конфлікту на Сході України та окупації Криму, ЄС надав значну підтримку внутрішньо переміщеним особам, а також сприяв реабілітації постраждалих від бойових дій.

Культурне співробітництво між Україною та ЄС сприяє збереженню культурної спадщини, розвитку культурних індустрій та обміну культурними цінностями. ЄС підтримує численні культурні проекти в Україні, спрямовані на популяризацію української культури в Європі та європейської культури в Україні.

ЮНЕСКО, за підтримки ЄС, реалізує проекти з охорони культурної спадщини в Україні, включаючи реставрацію історичних пам'яток та збереження нематеріальної культурної спадщини.

Співробітництво між ЄС та Україною стикається з низкою викликів, таких як боротьба з корупцією, проведення структурних реформ та врегулювання конфлікту на Сході України. Однак, попри ці труднощі, обидві сторони продовжують працювати над поглибленням співпраці та досягненням спільних цілей.

Угода про асоціацію була ініційована у 2012 році, але український уряд призупинив підготовку до підписання угоди про асоціацію 21 листопада 2013 року,

під час президентства проросійського Віктора Януковича, який був присутній на саміті ЄС у Вільнюсі 28–28 вересня. 29 листопада 2013 року, де спочатку планувалося підписати угоду про асоціацію, але цього не було. [6] Рішення відкласти підписання угоди про асоціацію призвело до проєвропейського Євромайдану [8, с. 64].

Політична частина Угоди про асоціацію була підписана 21 березня 2014 року новим прем'єр-міністром Арсенієм Яценюком. Тим часом ЄС намагався стабілізувати Україну, заморожуючи активи росіян і українців, підозрюваних у корупції, та надаючи фінансову допомогу Україні. 27 червня 2014 року новий президент Петро Порошенко підписав економічну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. 1 січня 2016 року Україна приєдналася до поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС; 11 червня 2017 року громадянам України було дозволено безвізові поїздки до Шенгенської зони на термін до 90 днів зі 180 днів, а 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію офіційно набула чинності. 21 лютого 2019 року були внесені зміни до Конституції України, і положення про стратегічну орієнтацію України на членство в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору (НАТО) були включені до преамбули, трьох статей та перехідних положень Конституції; 28 лютого 2022 року, під час російського вторгнення в Україну, президент України Володимир Зеленський офіційно підписав заявку України на членство в ЄС; Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький, Прем'єр-міністр Словенії Янез Янша та Прем'єр-міністр Чехії Петр Фіала відвідали Київ, щоб висловити свою солідарність і підтримку Україні під час вторгнення [12, с. 57].

Україна межує з чотирма країнами-членами ЄС (Угорщиною, Польщею, Словаччиною та Румунією), маючи 33 пункти перетину кордону автомобільними, залізничними, поромними, пішохідними та велосипедними доріжками загальною протяжністю близько 2235 км.

Україна вже давно розглядається як важливий, але складний політичний партнер Європейського Союзу. На думку спостерігачів, це пов'язано з такими факторами, як небажання ЄС розширюватися на пострадянському просторі, слабка

економіка України, відсутність демократії (у 1990-х роках) і внутрішня нестабільність (після Помаранчевої революції). Деякі експерти також вказують на важливість російського фактора у відносинах між Україною та ЄС.

Європейський проект ще не завершений. Про повноцінну участь України не може бути й мови. Я заздрю Польщі, але вірю, що Україна приєднається до ЄС.

Прагнення України до членства в ЄС бере свій початок ще з 1993 року, коли уряд проголосив інтеграцію в ЄС своєю головною зовнішньополітичною метою [16]. Політичний діалог між ЄС та Україною розпочався у 1994 році з підписанням Угоди про партнерство та співробітництво (УПС). Документ зосереджувався на економічних і соціальних питаннях, адміністративних реформах і необхідності гарантувати свободу преси та права громадян. Рамки політичних консультацій були скромними: Щорічна зустріч між Трійкою ЄС та українським керівництвом і кілька міжміністерських консультацій. Перший саміт Україна-ЄС відбувся в Києві у вересні 1997 року; Угода про асоціацію та співробітництво 1994 року набула чинності в 1998 році і втратила чинність у 2008 році.

Україна є однією з шести колишніх радянських республік, запрошених до співпраці з ЄС в рамках нової багатосторонньої структури, яка, як очікується, буде створена в рамках Східного партнерства. Однак Київ залишається песимістично налаштованим щодо "доданої вартості" цієї ініціативи. Дійсно, Україна та ЄС вже розпочали переговори щодо нової та посиленої політичної угоди та угоди про вільну торгівлю (Угода про асоціацію та Угода про вільну торгівлю). Також був досягнутий певний прогрес у питанні лібералізації візового режиму, незважаючи на постійні проблеми з візовим режимом країн-членів ЄС для українців.

Таким чином, Україна має особливу перспективу щодо проекту Східного партнерства. На думку українського головування, цей проект має відповідати її стратегічним зовнішньополітичним цілям, а саме - інтеграції з ЄС. Однак документ Східного партнерства (Декларація Європейської Ради від травня 2009 року) не визначає таких пріоритетів, як політична та економічна інтеграція або скасування візового режиму.

У рамках Східного партнерства Польща та Україна досягли нової угоди про заміну віз для українців, які проживають у межах 30 км від кордону, на спрощені дозволи. Угода набула чинності 1 липня 2009 року і, як очікується, принесе користь 1,5 мільйонам осіб.

Порошенко також встановив 2020 р. як мету для подачі заявки на членство в ЄС. Як повідомив 27 червня «Голос Америки», «умови угоди з ЄС вимагають від Грузії, Молдови та України не підписувати подібну угоду про вільну торгівлю з Кремлем». 16 вересня 2014 року Верховна Рада ухвалила законопроект про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписаний того ж дня Президентом Петром Порошенком [15, с. 90].

Того ж року на прохання Уряду України ЄС та Україна ухвалили спільну політику у сфері цивільної безпеки та оборони. Було прийнято рішення про створення Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (КМЄС), яка офіційно розпочала свою діяльність в Україні 1 грудня 2014 р. КМЄС базується в Києві, має польові офіси у Львові, Харкові та Одесі, а також мобільні підрозділи, в яких працює понад 300 співробітників.

12 жовтня 2021 року на 23-му Саміті Україна-ЄС Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, Віце-президент Європейської Комісії та Високий представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки Жозеп Борель і Посол Словенії в Україні Томаш Меншин підписали Угоду про спільний авіаційний сектор між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [17, с. 75].

27 квітня 2022 року Європейська Комісія запропонувала тимчасово скасувати всі митні збори на імпорт з України, щоб дати можливість українській промисловості протистояти російській агресії (див. Табл. 1.2).

Перспективи співробітництва включають подальшу інтеграцію України до європейського ринку, посилення політичних зв'язків та розширення культурних обмінів. Україна прагне стати повноправним членом ЄС, і цей процес вимагає постійної роботи над виконанням критеріїв членства та адаптацією до європейських стандартів.

ЄС та Україна: різноаспектна історична характеристика співробітництва

Період	Характеристика розвитку співробітництва
До 1991 року	Україна була частиною СРСР та не мала прямих відносин з Європейським Союзом
1991 - 2004	Формування та розвиток дипломатичних відносин, пошук нових спільних інтересів
2004 - 2014	Підписання Угоди про партнерство та співробітництво, початок Євроінтеграції
2014 - сьогодні	Підписання Угоди про асоціацію, зміцнення політичних, економічних та соціальних зв'язків, реформи та модернізація

Примітка. Складено автором за даними Вдовин М.Л. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС / М.Л. Вдовин, М.Ю. Хромова. Глобальні та національні проблеми економіки. 2021. № 6. С. 61–63.

ЄС та Україна мають довгу історію співробітництва, що охоплює політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. Це співробітництво сприяє розвитку України, підвищенню рівня життя її громадян та зміцненню її позицій на міжнародній арені. Попри численні виклики, відносини між ЄС та Україною мають великий потенціал для подальшого розвитку та інтеграції, що є важливим для стабільності та процвітання як України, так і Європи в цілому.

1.3. Функції сучасного економічного співробітництва України з країнами ЄС

Сучасне економічне співробітництво між Україною та країнами Європейського Союзу (ЄС) відіграє важливу роль у розвитку економік обох сторін та сприяє зміцненню політичних та соціальних зв'язків.

1. Стимулювання зовнішньої торгівлі.

Однією з основних функцій економічного співробітництва між Україною та ЄС є стимулювання зовнішньої торгівлі обох сторін. Україна є важливим експортером сільськогосподарської продукції, сталі, металургійної та іншої

промислової продукції до країн ЄС. З іншого боку, ЄС є найбільшим торговельним партнером України, надаючи значний ринок збуту для українських товарів та послуг.

Підписання Угоди про асоціацію та Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС сприяло зростанню обсягів торгівлі, зниженню торговельних бар'єрів та створенню сприятливих умов для розвитку взаємовигідних торговельних відносин.

2. Приваблення інвестицій.

Європейські країни є основними джерелами прямих інвестицій в економіку України. Співробітництво з країнами ЄС сприяє притоку капіталу, технологій та управлінського досвіду до української економіки.

Приватний та публічний сектори України отримують інвестиції з Європи у такі сфери, як енергетика, транспорт, інфраструктура, фінанси, інформаційні технології тощо. Ці інвестиції стимулюють розвиток української економіки, підвищують її конкурентоспроможність та сприяють створенню нових робочих місць.

3. Трансфер технологій та інновацій.

Співробітництво з країнами ЄС дозволяє Україні трансферувати технології та інновації, що є ключовим фактором у підвищенні продуктивності та ефективності виробництва. Цей обмін досвідом сприяє модернізації українських підприємств та стимулює розвиток інноваційних галузей економіки.

Багато європейських компаній встановлюють дочірні підприємства та розробляють спільні проекти з українськими партнерами для впровадження новітніх технологій у різні галузі, включаючи виробництво, сільське господарство, енергетику та інші [18, с. 78].

4. Підтримка економічних реформ та модернізації.

Співпраця з країнами ЄС допомагає Україні здійснювати економічні реформи та модернізувати свою економіку у відповідності з європейськими стандартами та нормами. Експертиза та підтримка з боку ЄС є важливою у процесі впровадження

структурних змін, покращення законодавства та підвищення ефективності державного управління.

Європейські програми технічної допомоги та фінансування спрямовані на підтримку реформ у таких сферах, як публічна адміністрація, фінансовий сектор, правоохоронні органи, система охорони здоров'я тощо.

Зважаючи на значущість та обсяг співробітництва між Україною та ЄС, важливо також відзначити, що це партнерство має потенціал для подальшого розвитку та поглиблення. Особливо в контексті викликів, що виникають у глобальному економічному середовищі, таких як зміни клімату, кібербезпека, торгові конфлікти та інші. Спільна робота між Україною та ЄС у цих напрямках може сприяти забезпеченню стабільності та процвітання обох сторін.

Економічне співробітництво має важливий соціокультурний вимір. Обмін технологіями, ідеями та досвідом сприяє поглибленню взаєморозуміння між людьми обох регіонів та зближенню їхніх культур. Це створює міцніші основи для довгострокових відносин та співпраці не лише на економічному, а й на політичному, соціальному та культурному рівнях.

Співробітництво між Україною та країнами ЄС має різноманітні функції, що сприяють економічному зростанню, стабільності та модернізації обох сторін. Воно є ключовим фактором у підтримці зовнішньої торгівлі, привабленні інвестицій, трансфері технологій та інновацій, а також підтримці економічних реформ та модернізації. Це співробітництво продовжує розвиватися та сприяти взаємному процвітанню обох сторін (див. Табл.1.3).

Воно відіграє важливу роль у сучасному світі, сприяючи розвитку обох сторін та спільному досягненню стратегічних цілей. Важливо продовжувати вдосконалювати це партнерство, шукаючи нові способи співпраці та вирішуючи виникаючі виклики, щоб забезпечити стабільність та процвітання у Європі та Україні.

Функції сучасного економічного співробітництва України з країнами ЄС

Функція	Опис
Стимулювання зовнішньої торгівлі	Сприяння збільшенню обсягів торгівлі та розширенню ринків збуту для українських товарів і послуг.
Приваблення інвестицій	Притягнення прямих інвестицій з країн ЄС для розвитку української економіки та створення робочих місць.
Трансфер технологій та інновацій	Передача новітніх технологій, ноу-хау та інновацій з країн ЄС для підвищення ефективності українських підприємств.
Підтримка економічних реформ та модернізації	Сприяння проведенню реформ в Україні за європейськими стандартами та надання фінансової підтримки.
Забезпечення доступу до ринків країн ЄС	Створення сприятливих умов для вивозу української продукції та послуг на ринки ЄС та зниження торговельних бар'єрів.
Сприяння інтеграції в європейський економічний простір	Підвищення конкурентоспроможності українських підприємств та підготовка до вступу до Європейського економічного простору.
Підвищення стандартів якості та безпеки	Заохочення впровадження високих стандартів якості та безпеки виробництва та послуг відповідно до європейських норм.
Забезпечення доступу до фінансових ресурсів	Надання доступу до фінансових інструментів та ресурсів ЄС для розвитку української економіки та інфраструктури.
Сприяння утворенню спільних підприємств та інноваційних кластерів	Розвиток спільних проектів та підприємств з метою співпраці та спільного вирішення економічних завдань.
Розвиток людських ресурсів та освіти	Підвищення рівня освіти, підготовки фахівців та розвиток ресурсів людського капіталу відповідно до європейських стандартів.

Примітка. Складено автором за даними Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України А. О. Батаренко. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2019. № 1. С. 34–37.

Роль України в системі євроатлантичної безпеки стає зрозумілою, якщо оцінювати її з протилежного боку. Припустимо, що Україна не змогла стримати агресію Росії. У цьому випадку військові, економічні, інформаційні та інші ресурси Росії, які зараз стримуються на сході України, можуть бути використані в інших напрямках, наприклад, у країнах Балтії для «захисту» російськомовних жителів за допомогою «зелених», чоловіки» або «загублені десантники», або на Близький Схід чи Північну Африку, щоб збільшити потоки біженців до ЄС, або спрямувати ці

ресурси на посилення інформаційно-пропагандистських кампаній у Європі [19, с. 98].

Тому і ЄС, і НАТО повинні чітко усвідомлювати важливу роль України як контрибутора регіональної безпеки та форпосту протидії російській агресії. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін перед неформальною зустріччю міністрів закордонних справ ЄС та Східного партнерства 7 вересня цього року в Таллінні нагадав, що необхідно вибудувати потужний східний фланг проти агресії РФ, а що Україна відіграє там ключову роль. Іншими словами, для безпеки Східної Європи вже недостатньо партнерства між НАТО та Україною, спрямованого на внутрішні реформи та перехід до стандартів Альянсу, чи просто досягнення десяти цілей, які викладені у розділі «Безпека» Робочий документ Спільного штабу ЄС щодо Східного партнерства до 2020 року, протидіяти локальним загрозам життю та здоров'ю людей, але не розглядати виклики національній безпеці країн-партнерів. Україна потребує більшої безпекової інтеграції та готова стати опорою регіональної безпеки.

По-перше, Україна чітко обрала євроінтеграційний курс, декларуючи мету вступ до ЄС, і євроатлантичну інтеграцію, особливо враховуючи мету набуття членства в НАТО, яка закріплена в законі про внесення змін до деяких законодавчих актів України. (щодо зовнішньої політики України). Тому ця подвійна мета цілком корелюється з нинішнім посиленням розвитком співробітництва у сфері безпеки між ЄС і НАТО, і сама Україна може додати її цінності [20, с. 67].

По-друге, необхідно терміново переглянути відносини Україна-НАТО з метою виходу на новий зміцнений рівень. Як і в Україні, вже існує як політична, так і громадська підтримка членства в НАТО, але Альянс досі відмовляється розглядати Україну як потенційного кандидата. Тому було б доцільно досягти максимальної практичної інтеграції України в систему безпеки НАТО за нинішньою передовою моделлю Швеції та Фінляндії та включити її до групи Enhanced Opportunity Partnership, до якої входять Швеція, Фінляндія, Йорданія, Австралія та Грузія. . Україна має бути чітко інтегрована в єдину євроатлантичну систему безпеки, яка

має передбачати не лише військові реформи, спільні навчання, навчання та участь українських військових у миротворчих операціях НАТО,

По-третє, для досягнення задекларованої в ЄС мети для східних партнерів зробити їх більш стійкими до загроз своїй безпеці та готовими запобігати конфліктам і кризам, доцільно було б налагодити регулярні багатосторонні консультації на рівні рад національної безпеки Східного партнерства. країн щодо протидії сучасним загрозам, у тому числі гібридним. Практичним кроком також може стати створення в рамках Східного партнерства із залученням ЄС міждержавної безпекової платформи для протидії сучасним гібридним загрозам і врегулювання конфліктів, яка має бути розгорнута в Україні. Питання безпеки, як зазначено в Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради, «могли б зіграти позитивну роль у становленні України як лідера Східного партнерства».

По-четверте, оскільки Україна має найбагатший досвід боротьби з гібридними загрозами, а спільна Платформа Україна-НАТО з протидії гібридній війні все ще перебуває на рівні обговорення, доцільно було б відкрити в Україні регіональне відділення Європейського центру передового досвіду з Протидія гібридним загрозам, яка вже працює в Гельсінкі. Крім того, оцінку ризиків гібридної загрози слід пілотувати в Україні, а не в Молдові, як це визначено Європейським Союзом.

Підсумовуючи, варто зазначити, що безпека у східноєвропейському регіоні є незаперечною гарантією безпеки ЄС та НАТО, які, розвиваючи активну співпрацю та взаємодію, потребують стабільності та спроможності протистояти сучасним загрозам, оскільки Україна дедалі більше підтверджує свою роль опори безпеки східноєвропейського регіону, а отже, має бути інтегрованою у спільну євроатлантичну систему безпеки.

ЄС підтримує Україну перед обличчям неспровокованої та невинуватої агресії Росії та незаконної анексії української території РФ. ЄС рішуче засуджує це порушення міжнародного права.

ЄС надав тимчасовий захист тим, хто тікає від війни. З початку російської агресії ЄС, держави-члени та європейські фінансові установи надали Україні

фінансову, гуманітарну, надзвичайну та військову допомогу на загальну суму майже 59 млрд.євро в рамках підходу Team Europe.

Разом з коштами, наданими державами-членами для задоволення потреб українців, які тікають від війни в межах ЄС, загальна сума допомоги Україні та українцям перевищує 76 млрд.євро.

В рамках зобов'язань, взятих на Конференції Колегії Уряду та Саміті Україна-ЄС, 1 млрд євро допомоги ЄС буде мобілізовано для якнайшвидшої відбудови України.

Комісія виділила 685 млн євро (в тому числі 200 млн євро у 2023 році) на гуманітарні програми в Україні, що реалізуються місцевими гуманітарними партнерами. Відповідно до пріоритетів Уряду України, гуманітарна допомога ЄС надає притулок, багатоцільову допомогу, захист, охорону здоров'я, продовольчу допомогу, екстрену освіту, водопостачання та санітарію. Крім того, держави-члени та партнери ЄС надали Україні понад 93 000 тонн допомоги в натуральній формі через Механізм цивільного захисту ЄС на загальну суму 759 млн євро. Сюди входить понад 97 млн євро через резервний фонд ЄС з надання притулку, енергоносіїв, медичного та спеціального обладнання для захисту від ризиків для здоров'я населення, таких як хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні загрози для України.

ЄС також успішно координував медичні перевезення понад 2400 українських пацієнтів для отримання спеціалізованої медичної допомоги в європейських лікарнях [21, с. 66].

ЄС (включно з державами-членами та державами-партнерами) надав майже 3 000 генераторів українським національним органам влади через Механізм цивільного захисту ЄС та Стратегічний резерв RescEU. Ще 2 500 генераторів було надано в рамках Програми співробітництва у сфері повторного використання для децентралізації. На прохання Європейської Комісії близько 220 млн євро було виділено для задоволення нагальних потреб в енергетичному секторі в рамках Програми енергетичної підтримки України від Енергетичного Співтовариства. ЄС також надав Україні 35 мільйонів світлодіодних лампочок.

ЄС мобілізував 3 000 одиниць житла з резервного сховища ДСНС у Швеції.

5,6 млрд євро було мобілізовано в рамках Європейського інструменту миру для підтримки надання військового обладнання Збройним силам України. Крім того, Місія ЄС з надання військової допомоги в Україні задовольняє нагальні та довгострокові потреби Збройних Сил України у навчанні. Військова допомога ЄС Україні, що надається окремо в рамках Європейського інструменту миру та державами-членами, становить близько 20 млрд.євро.

ЄС та держави-члени продовжуватимуть співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами-однодумцями, а також міжнародними та європейськими фінансовими установами, щоб допомогти Україні задовольнити її нагальні фінансові потреби та підтримувати життєво важливі послуги. Після відновлення миру ЄС та його держави-члени підтримуватимуть відбудову вільної та демократичної України.

Висновки до розділу 1

Дослідження співробітництва країн дозволило визначити, що це процес взаємодії між різними національними економіками з метою досягнення взаємних переваг. Країни укладають двосторонні угоди про торгівлю та економічне співробітництво, сприяючи зростанню обсягів торгівлі та інвестицій між ними. Наукові установи та компанії з різних країн співпрацюють у проведенні досліджень та розробці нових технологій у різних сферах, таких як медицина, енергетика, інформаційні технології тощо. Країни співпрацюють у проведенні культурних заходів, обміні студентами та викладачами, що сприяє зближенню культур та розумінню міжнародних партнерів, надають допомогу один одному у вирішенні соціальних, економічних та гуманітарних проблем, таких як боротьба з бідністю, підтримка освіти та охорони здоров'я, спільно працюють над вирішенням глобальних проблем, таких як зміна клімату, боротьба з тероризмом, контроль збройних конфліктів та інші виклики, що потребують спільних зусиль.

Вивчення історії співробітництва між ЄС та Україною виявило різні етапи та напрями розвитку взаємин. Від підписання угод та договорів до процесів інтеграції та реформ, взаємодія між цими сторонами відіграє важливу роль у формуванні економічної політики та соціально-економічного розвитку обох сторін.

Проаналізувавши функції сучасного економічного співробітництва України з країнами ЄС, можна визначити їхню значущість для економічного зростання та розвитку. Ці функції включають в себе зниження тарифів та торговельних бар'єрів, сприяння інвестиціям та технологічному обміну, розвиток та модернізацію інфраструктури, а також зміцнення співпраці в галузі науки, освіти та культури. Дослідження підтверджують актуальність економічного співробітництва навіть у воєнний час. Стабільні та розвинені економічні відносини можуть забезпечити додаткові ресурси та підтримку для країн, що переживають військові конфлікти, сприяючи зменшенню економічних труднощів та підвищенню рівня життя населення. Останні дослідження підкреслюють значення систематичного моніторингу та оцінки результатів економічного співробітництва. Це дозволить вчасно виявляти проблеми та недоліки, а також розробляти стратегії для їх вирішення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

2.1. Сучасний стан співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах

У сприятливих чи воєнних часах, співпраця між країнами є важливим інструментом для забезпечення міжнародної безпеки та стабільності. Україна, знаходячись на перетині геополітичних інтересів, зазнає випробувань своєї суверенітету та територіальної цілісності. Військові конфлікти у країні, втрата Криму та інші виклики, що виникли після Революції Гідності 2014 року, створили необхідність для України в ефективній співпраці з країнами ЄС.

Європейський Союз виступає важливим партнером для України в удосконаленні військових стандартів, наданні гуманітарної допомоги, санкційному тиску на агресора, а також в реформуванні господарства та боротьбі з корупцією. Підтримка країн ЄС має велике значення для українського суспільства в його прагненні до захисту своїх територіальних кордонів та визначення свого майбутнього в європейському сім'ї.

Угода про асоціацію (УА) між ЄС та Україною, включаючи поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), була укладена між 2007 та 2011 роками та підписана 21 березня та 27 червня 2014 року.

Угода про асоціацію є основним компромісним інструментом між Україною та ЄС, що поглиблює політичні відносини, зміцнює економічні зв'язки та сприяє повазі до спільних цінностей. Угода офіційно набула чинності 1 вересня 2017 року після її ратифікації всіма державами-членами ЄС [1].

План першочергових заходів (ПЗВТ) з імплементації поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС на 2023-2024 рр. включає низку конкретних дій, які сприятимуть прискоренню та моніторингу повної

імплементатії поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, що уможливить подальший доступ України до Єдиного ринку ЄС.

ЄС є найбільшим торговельним партнером України, на який у 2022 році припадатиме 55,2% української торгівлі товарами. Україна є 17-м найбільшим торговельним партнером ЄС і на неї припадає близько 1% від загального обсягу торгівлі товарами ЄС; загальний обсяг торгівлі товарами між ЄС та Україною досягне 57,8 млрд євро у 2022 році, що подвоїть торгівлю товарами з моменту набуття чинності ПВЗВТ у 2016 році [19, с. 34].

У 2022 році загальний експорт України до ЄС досяг 27,6 млрд євро, збільшившись більш ніж на 15% порівняно з попереднім роком, завдяки «Дорозі солідарності», яка дозволяє Україні експортувати товари автомобільним, залізничним та внутрішніми водними шляхами після необґрунтованого та невинуватеного вторгнення Росії в Україну та блокади її портів [16], (рис. 2.1.):

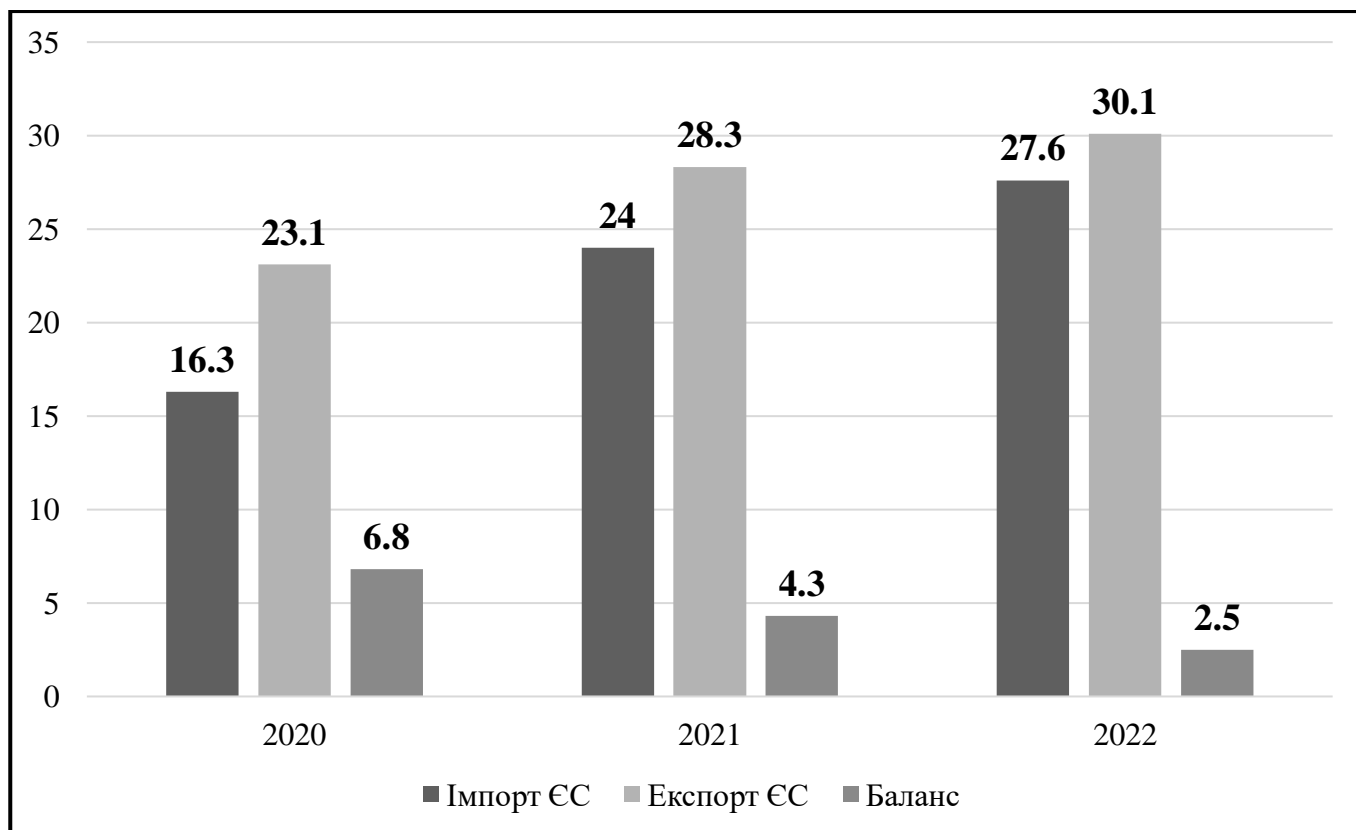

Рис. 2.1. Експорт/імпорт товарів з України та країн ЄС в 2020-2022 рр., (млрд євро).

Примітка. Побудовано автором за даними Міжнародного валютного фонду (МВФ).

Структура експорту України до Європейського Союзу представлена на рисунку 2.2. Найбільшу частку займають чорні метали, які складають 20% від загального експорту. Друге місце посідають руди та шлаки з часткою 11%. Електричні машини займають 10%, тоді як жири та олії складають 9%. Зернові культури представляють 7%, а насіння і плоди олійних рослин — 6%. Деревина і вироби з деревини складають 5%, меблі — 3%. Найбільшу частку, що включає інші товари, займають 29% від загального експорту. Даний розподіл підкреслює важливість промислової продукції та сільськогосподарських товарів у структурі українського експорту до країн ЄС, демонструючи різноманітність товарів, які Україна постачає на європейський ринок.

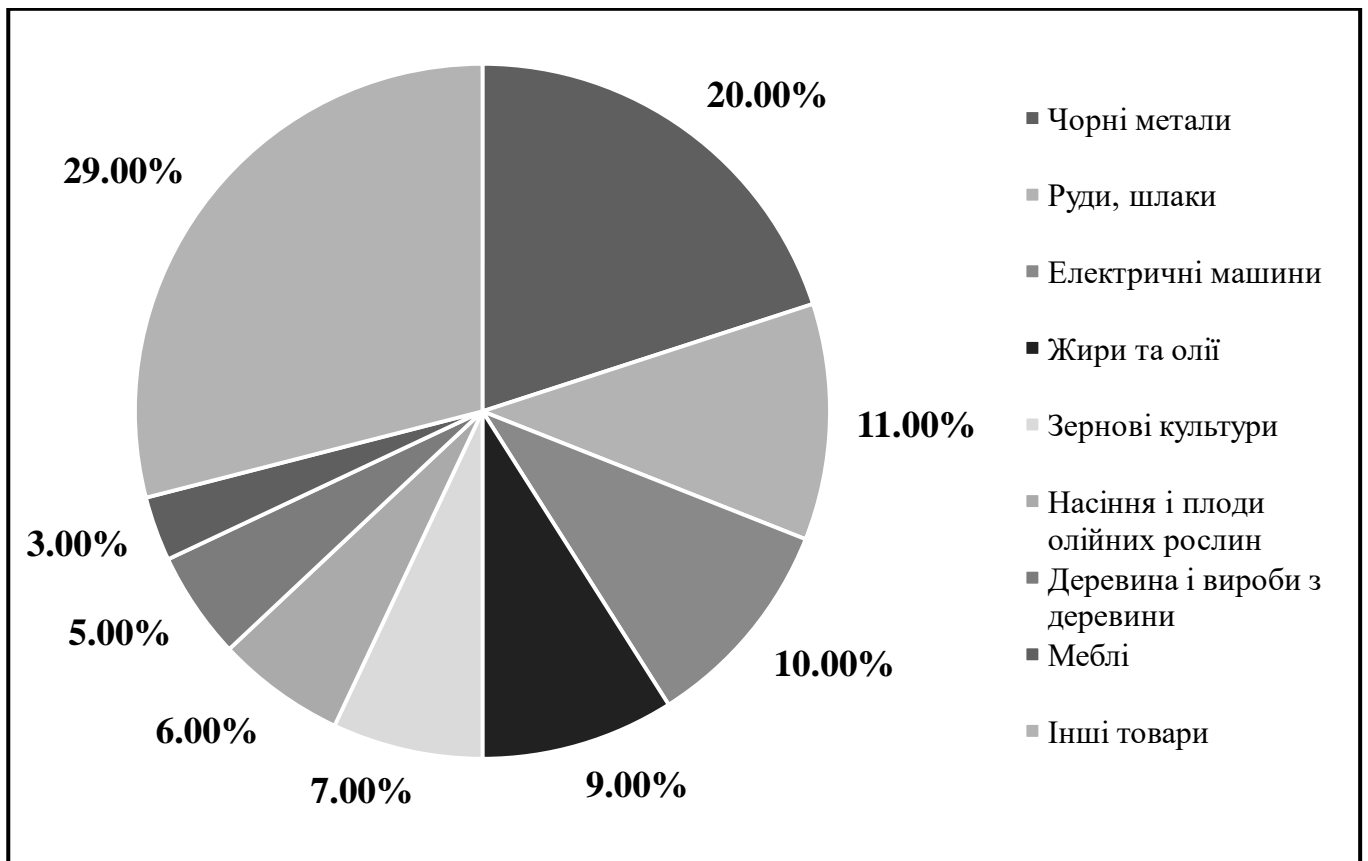

Рис. 2.2. Структура експорту України до ЄС, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними МВФ.

Для кращої інтеграції з ринком ЄС Україна приводить своє законодавство у відповідність до норм і стандартів ЄС щодо промислової та агропродовольчої

продукції. Україна також наближає своє законодавство до законодавства ЄС у сферах торгівлі, таких як:

1. Конкуренція.
2. Технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ).
3. Санітарно-фітосанітарний (СФС).
4. Митниця та сприяння торгівлі.
5. Захист прав інтелектуальної власності.

Угода про асоціацію / ПВЗВТ має на меті стимулювати торгівлю товарами та послугами між ЄС та Україною шляхом поступового зниження тарифів і приведення українських правил у відповідність до правил ЄС у певних галузях промисловості та сільськогосподарської продукції (див. Рис.2.2.).

У відповідь на незаконну анексію рф Криму та Севастополя у 2014 році, рішення рф визнати непідконтрольні уряду території Донецької та Луганської областей незалежними у лютому 2022 року (згодом Херсонську та Запорізьку області), а також неспровоковану та невиправдану військову агресію рф проти України у 2022 році, ЄС запровадив низку обмежувальних заходів у торгівлі [18].

Найбільшу частку структури зовнішньої торгівлі товарами та послугами України у 2022 році займає Німеччина з показником 6,72%, що підкреслює важливість цієї країни як основного торговельного партнера України в ЄС. Польща також відіграє значну роль, забезпечуючи 5,05% від загального обсягу торгівлі. Італія, з часткою 3,47%, та Угорщина, з 2,86%, є важливими ринками для українського експорту та імпорту. Велика Британія, хоча й не є членом ЄС, займає частку 2,37%, що свідчить про значущість торгових відносин навіть після Brexit. Нідерланди (1,79%) і Франція (1,8%) доповнюють список ключових партнерів. Інші держави ЄС спільно складають 13,19% від загального обсягу. Разом ці країни складають 37,25% загального обсягу зовнішньої торгівлі України, що свідчить про високий рівень економічної інтеграції України з країнами ЄС та важливість цих відносин для стабільного економічного розвитку країни (див. Рис. 2.3.).

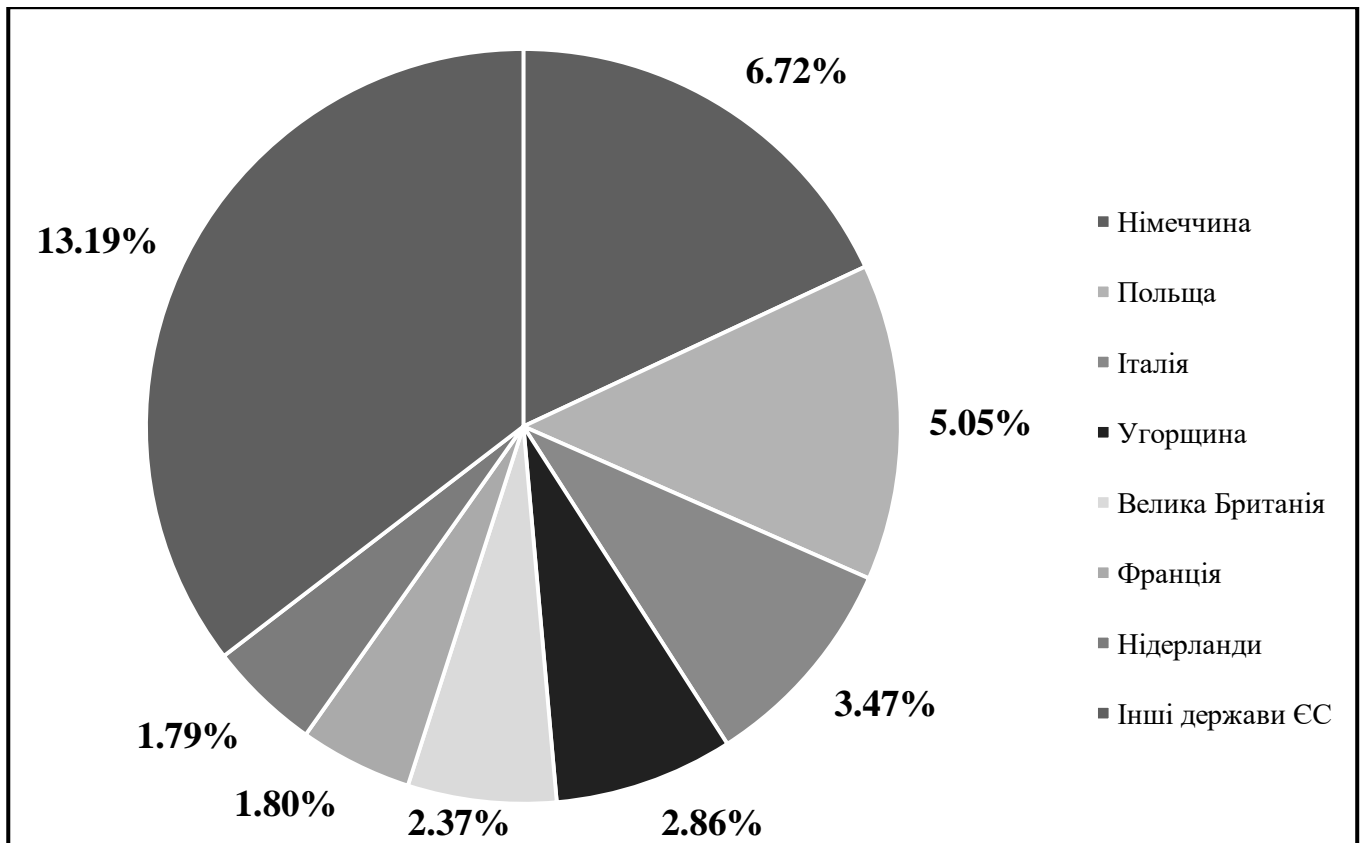

Рис 2.3. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами та послугами України у 2022 р., (%).

Примітка. Побудовано автором за даними МВФ.

З 2014 року ЄС заборонив імпорт товарів, що походять з Криму та Севастополя, а також інвестиції та низку безпосередньо пов'язаних з ними послуг. Подібні обмежувальні заходи були введені у 2022 році щодо непідконтрольних уряду територій Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей України. Цей режим санкцій складається з рішень Ради (CFSP) 2022/266 і Регламенту Ради (ЄС) 2022/263. Заходи в ньому дуже схожі на заходи щодо Криму та Севастополя [13].

ЄС надав Україні повну лібералізацію торгівлі, призупинивши імпортні мита, квоти та заходи торгового захисту для імпорту з України на тимчасовій основі. Це відоме як Регламент про автономні торгові заходи (АТМ). Ці заходи вперше набули чинності 4 червня 2022 року та були повторно запроваджені ще на один р. 5 червня 2023 року. Завдяки цим заходам ЄС значно підтримує економіку України,

допомагаючи полегшити складну ситуацію, з якою стикаються українські виробники та експортери.

Регламент є лише одним із заходів, прийнятих ЄС на знак солідарності з Україною. Більше інформації про інші заходи доступно на спеціальному сайті Комісії.

План пріоритетних дій на 2021-2022 рр. було запроваджено для прискорення процесу впровадження ПВЗВТ. Оскільки Європейська Рада надала Україні статус кандидата 23 червня 2022 року, ЄС та Україна вийшли на новий етап у своїх відносинах. У своїй промові щодо стану Союзу у вересні 2022 року президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн заявила, що Європейська комісія працюватиме разом з Україною, щоб забезпечити безперешкодний доступ до єдиного ринку.

У висновках Європейської Ради від 20-21 жовтня 2022 року міститься заклик до повного використання потенціалу Угоди про асоціацію (УА) та Угоди про поглиблену та всеосяжну вільну торгівлю (ПВЗВТ) з Україною для полегшення її доступу до єдиного ринку. На засіданні Комітету асоціації Україна-ЄС у торговельній конфігурації (АСТС) 25-26 жовтня 2022 року обидві сторони погодилися переглянути та розширити План пріоритетних дій, щоб відобразити ці нові пріоритети на 2023-2024 рр..

Метою цього переглянутого Плану пріоритетних дій на 2023-2024 рр. є визначення низки конкретних дій, таких як робота над залученням України до зони ЄС «Роумінг як удома» та Єдиної європейської платіжної зони та укладення Угоди про оцінку відповідності. та Прийняття, яке дозволить вільний обіг для певних промислових товарів – буде здійснено обома сторонами до кінця 2024 року.

Переглянутий План пріоритетних дій стане дорожньою картою для прискорення та моніторингу повної імплементації ПВЗВТ, надаючи Україні подальший доступ до єдиного ринку. Кожна дія була розроблена таким чином, щоб гарантувати, що її реально можливо виконати протягом короткого періоду часу, що містить конкретні заходи, які можна легко виконати та для яких існує чітка

процедура. Це не шкодить співробітництву в сферах, не охоплених цим документом або іншими частинами Угоди про асоціацію.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС забороняє будь-які форми обмежень експорту [26].

У 2015 році Україна запровадила 10-річну заборону на експорт усієї необробленої деревини, змінивши та доповнивши заборону 2005 року щодо десяти порід деревини, що не мають комерційного значення. ЄС вважав цю заборону порушенням Угоди про асоціацію/ПВЗВТ і піднімав питання про заборону експорту на всіх рівнях і в усіх випадках, починаючи з 2015 року. У 2020 році ЄС звернувся з проханням про створення арбітражної групи (Група) щоб вирішити цю суперечку. У грудні 2020 року Група дійшла висновку, що заборона на експорт несумісна зі статтею 35 УА, яка забороняє заборону на експорт.

ЄС і Україна тимчасово застосовують свою Поглиблену та всеохоплюючу угоду про вільну торгівлю (ПВЗВТ) з 1 січня 2016 року як частину ширшої Угоди про асоціацію (УА), політичні положення та положення про співпрацю якої тимчасово застосовуються з листопада 2014 року. ПВЗВТ відкриває ринки для товарів і послуг з обох сторін на основі передбачуваних і застосовних правил торгівлі.

Угода про асоціацію:

- робить імпорт з України та експорт в Україну легшим і доступнішим для компаній ЄС;
- надає низку переваг для вашого бізнесу, таких як скасування тарифів, а також ефективно та швидко полегшення митного руху на міжнародних кордонах [17].

ЄС є одним із найбільших торговельних партнерів України, а це означає, що існує кілька можливостей для імпорту та експорту з ЄС в Україну та навпаки. Основними експортними товарами є сировина, така як залізо, сталь, продукція гірничодобувної промисловості, сільськогосподарська продукція, машини та хімічна продукція. Україна наразі працює над оптимізацією політики для користі малим

підприємствам під час торгівлі з ЄС. Малі підприємства також можуть отримати підтримку від Флагманської ініціативи ЄС щодо МСП.

Угода між Україною та ЄС покращує конкурентоспроможність європейського бізнесу на українському ринку та навпаки. Загалом для торгівлі товарами угода скасувала більшість мит – ЄС: 98,1% та Україна: 99,1%.

У той час як значна частина тарифів на промислові товари була скасована, коли угода набула чинності, були узгоджені перехідні періоди для ряду товарних ліній.

Для деяких товарів ЄС все ще поступово скасовує тарифи з наступними перехідними періодами [29, с. 66]:

- корисні копалини - 2019
- хімікати - 2021
- добрив - 2023
- вироби з деревини - 2021
- взуття - 2021
- вироби з міді - 2021
- вироби з алюмінію - 2023
- автомобілі та більшість автотранспорту - 2023 р

З набуттям чинності угодою 49,2% промислової продукції могли надходити в Україну без мита.

Планується, що до 2024 року частка лібералізованого Україною експорту з ЄС збільшиться до 96%. Це подальше поступове скасування мит стосується наступних товарних ліній:

- корисні копалини - 2023
- органічні хімікати - 2019
- добрива - 2019
- шини гумові - 2021р
- вироби зі шкіри - 2021
- текстиль типу головних уборів - 2019

Автомобільний сектор України також матиме перехідний період до 2026 року, який є результатом переговорів у СОТ у 2008 році.

Імпортні мита на більшість сільськогосподарських товарів, що імпортуються в ЄС, були знижені до нуля в 2016 році. Тарифні квоти застосовуються для решти сільськогосподарських товарів, які не лібералізовані. Управління цими квотами здійснюється або в порядку черги, або через імпортні ліцензії.

Майже половина сільськогосподарських товарів в Україні була лібералізована, коли угода набула чинності, але на невелику кількість товарів поширюється перехідний період до 2023 року.

До 2026 року 8,7% тарифів на сільськогосподарську продовольчу продукцію на такі товари, як молочні продукти, яйця, цукор, тваринні олії та жири, підлягатимуть обмеженому лінійному зниженню на 20-60% - після цього буде застосовано залишковий тариф для цукру, м'яса птиці та свинини застосовуватимуться тарифні квоти (TRQ) - товари, що імпортуються в зазначених кількостях, не обкладаються митом [12].

Угода між Україною та ЄС забороняє використання експортних мит обома сторонами. Проте уряд України погодився до 2026 року поступово скасувати діючі експортні мита на певні товари, зокрема худобу та шкіряну сировину, насіння деяких видів олійних культур і види металу. Більше інформації про це можна знайти в Додатку ІС до Угоди між Україною та ЄС.

Для українського експорту передбачено спеціальний захисний механізм до 2031 року. Це означає, що Україні дозволено накладати надбавку на експортне мито кількох товарів, таких як шкіряна сировина, насіння соняшнику та види металу, сталі та міді, якщо, протягом річного періоду кумулятивний обсяг експорту з України до ЄС перевищує тригерний рівень.

Україна, знаходячись на перехресті інтересів та впливів сходу та заходу, переживає складні випробування у воєнні часи. Здійснення ефективної співпраці з країнами Європейського Союзу стає стратегічним завданням для забезпечення національної безпеки, стабільності та демократії.

У період воєнного конфлікту на сході України, співпраця з країнами Європейського Союзу набуває різноманітних форм та напрямків.

По-перше, забезпечення обороноздатності стає одним з найважливіших аспектів співпраці. Україна отримує військову допомогу від країн ЄС у вигляді тренінгів, постачання військової техніки та обміну досвідом. Це сприяє підвищенню бойової готовності українських збройних сил та зміцненню оборонних здібностей країни.

По-друге, гуманітарна допомога від країн ЄС відіграє важливу роль у забезпеченні благополуччя та захисту прав людини на окупованих територіях. Це включає в себе надання медичної допомоги, гуманітарних вантажів та підтримку внутрішньо переміщеним особам. Зусилля країн ЄС спрямовані на зменшення гуманітарної кризи та покращення умов життя для постраждалих від війни.

По-третє, країни ЄС активно підтримують Україну у здійсненні реформ, спрямованих на зміцнення демократії, правової держави та боротьби з корупцією. Це включає в себе надання фінансової підтримки, консультацій та технічної допомоги з метою модернізації громадського управління, судової системи та правоохоронних органів.

Зміцнення цієї співпраці є важливим для забезпечення безпеки не лише для України, але й для всього регіону Європи. Разом з тим, важливо продовжувати розвивати стратегічне партнерство між Україною та країнами ЄС на основі взаємовигідності та взаємної підтримки.

Сучасний стан співпраці України з країнами Європейського Союзу у воєнних умовах відображає глибокий інтерес сторін у забезпеченні стабільності та безпеки у регіоні. Ця співпраця є ключовим фактором у відстоюванні демократичних цінностей, захисті прав людини та забезпеченні майбутнього розвитку України як суверенної держави.

Співпраця між Україною та країнами ЄС є важливим стратегічним партнерством, спрямованим на забезпечення стабільності та безпеки у регіоні. Взаємодія в області оборони та безпеки сприяє підвищенню

обороздатності України та зміцненню оборонних здібностей країни. Надання гуманітарної допомоги від країн ЄС покращує умови життя та захист прав людини на окупованих територіях України.

Країни ЄС активно підтримують Україну у проведенні реформ, спрямованих на зміцнення демократії, правової держави та боротьби з корупцією. У контексті загроз військової агресії та гібридної війни, співпраця України з країнами ЄС залишається надзвичайно актуальною та важливою для забезпечення безпеки та стабільності у регіоні.

Отже, сучасний стан співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах свідчить про важливість та необхідність підтримки та взаємодії між державами в умовах глобальних викликів та загроз.

2.2. Економічна співпраця України з країнами ЄС у воєнних умовах

У воєнних умовах, коли країна стикається з серйозними викликами для своєї національної безпеки та стабільності, економічна співпраця з іншими державами стає важливим аспектом стратегії виживання та розвитку. У випадку України, яка переживає військовий конфлікт на сході та стикається з агресією з боку сусідньої країни, роль економічної співпраці з країнами Європейського Союзу стає особливо актуальною та стратегічно важливою. Цей вступ відкриває двері для дослідження важливості економічної взаємодії для України в умовах війни та її впливу на подальший розвиток країни.

На сьогоднішній день, в умовах військового конфлікту на сході України та анексії її територій, економічне співробітництво з країнами Європейського Союзу є актуальнішим ніж будь-коли раніше. Країни ЄС виступають як ключові партнери для України в забезпеченні її економічної стабільності, безпеки та розвитку. Спільні торгові угоди, інвестиції, технологічний обмін та інші форми економічної співпраці створюють важливі можливості для України не лише в умовах війни, але й для подальшого зміцнення та розвитку її економіки у майбутньому (див. Табл. 2.1).

Роль економічного співробітництва України з країнами ЄС

в умовах воєнного стану

Показник	Опис
Торгівельний оборот	Обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та країнами ЄС в умовах воєнного стану.
Інвестиції	Потік інвестицій з країн ЄС в Україну та з України в країни ЄС у період воєнного стану.
Економічна залежність	Рівень залежності української економіки від країн ЄС у воєнний період.
Тарифні бар'єри	Зміни в тарифних ставках та торговельних обмеженнях між Україною та ЄС у зв'язку з воєнним станом.
Економічні наслідки війни	Аналіз можливих впливів воєнного стану на економічні показники обох сторін.
Реакція країн ЄС	Передбачення та реакція країн ЄС на воєнний стан в Україні з точки зору економічного співробітництва.

Примітка. Складено автором за даними Вдовин М.Л. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС / М.Л. Вдовин, М.Ю. Хромова. Глобальні та національні проблеми економіки. 2021. № 6. С. 61–63.

Україна вже понад два десятиліття вибудовує тісні економічні відносини з країнами Європейського Союзу (ЄС). Проте війна, що розпочалася в лютому 2022 року після вторгнення Росії, значно вплинула на ці відносини, вимагаючи нових підходів і рішень. В умовах війни економічна співпраця між Україною та ЄС набуває особливого значення, оскільки ЄС став ключовим партнером, підтримуючи Україну не лише фінансово, а й політично та військово.

До початку війни Україна активно інтегрувалася в економічний простір ЄС. З 2014 року після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, включаючи глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA), Україна здійснила значні реформи у сфері економіки, транспорту, енергетики та екології. Угода сприяла зростанню торгівлі між Україною та ЄС, і до 2021 року частка ЄС у загальному обсязі зовнішньої торгівлі України перевищила 40%.

З початком війни економіка України зазнала серйозних потрясінь. Руйнування інфраструктури, блокада портів, знищення підприємств і скорочення робочої сили призвели до значного падіння ВВП. У цих умовах ЄС став ключовим партнером України, надаючи не лише гуманітарну, а й економічну допомогу.

Європейський Союз оперативно відреагував на кризу, надаючи Україні пакети фінансової допомоги та макрофінансової підтримки. У 2022 році ЄС виділив кілька мільярдів євро на підтримку української економіки, спрямовуючи кошти на відновлення інфраструктури, підтримку бізнесу та соціальні виплати. Крім того, ЄС спростив доступ українських товарів на європейський ринок, скасувавши митні тарифи та квоти на основні види продукції.

В умовах війни економічна співпраця між Україною та ЄС набуває нових форм. Перш за все, важливим аспектом є інтеграція енергетичних систем. У 2022 році Україна приєдналася до європейської енергетичної мережі ENTSO-E, що дозволило збільшити експорт електроенергії до ЄС. Це не лише сприяє економічній стабільності України, а й допомагає ЄС у вирішенні енергетичної кризи, спричиненої скороченням постачань газу з Росії.

Іншим важливим напрямом є транспортна інтеграція. Україна та ЄС працюють над створенням нових логістичних маршрутів, що дозволяють обходити заблоковані російськими військами порти та забезпечувати експорт української продукції. Важливою ініціативою в цьому контексті є проект "Шляхи солідарності", що передбачає розвиток транспортної інфраструктури та спрощення митних процедур.

Економічна співпраця між Україною та ЄС у воєнних умовах є критично важливою для обох сторін. Для України це можливість зберегти економічну стабільність і забезпечити необхідні ресурси для ведення війни та відновлення країни. Для ЄС – це підтримка важливого партнера, що бореться за європейські цінності і стабільність у регіоні. В умовах війни співпраця між Україною та ЄС демонструє приклад солідарності та взаємної підтримки, що є основою для майбутнього розвитку і процвітання обох сторін.

Отже, економічна співпраця України з країнами ЄС у воєнних умовах є складною, але водночас важливою задачею. Подолання викликів та використання

перспектив може сприяти стабільності та розвитку української економіки в умовах конфлікту.

Умови війни можуть змусити українську економіку шукати альтернативні шляхи розвитку. Стратегія диверсифікації економіки може виявитися ключовою у забезпеченні стійкості в умовах війни. Це може охоплювати розвиток нових галузей, таких як військово-промисловий комплекс, а також розширення секторів, таких як інформаційні технології та агробізнес. Умови війни можуть призвести до гострої потреби у гуманітарній допомозі та соціальному захисті населення. Співпраця з країнами ЄС у цих сферах може забезпечити додаткові ресурси та експертну підтримку для забезпечення базових потреб населення та зменшення гуманітарної кризи.

Культурний обмін та міжнародна підтримка можуть виявитися важливими аспектами економічної співпраці. Це може включати обмін культурними програмами, розвиток туризму та підтримку міжнародних ініціатив, спрямованих на розвиток миру та співробітництва.

Зростання кіберзагроз та інформаційних воєн у воєнних умовах вимагає спільних зусиль у сфері кібербезпеки. Співпраця з країнами ЄС у розробці та реалізації стратегій кіберзахисту може забезпечити більш ефективний захист інформаційної інфраструктури та критичних інформаційних ресурсів.

Економічна співпраця України з країнами ЄС у воєнних умовах вимагає комплексного підходу та взаємодії між різними сферами економіки та політики. Шлях до успішного подолання викликів та досягнення перспектив у таких умовах полягає в розумній стратегії, ефективному керівництві та міцній міжнародній підтримці.

2.3. Роль економічного співробітництва України з країнами ЄС в умовах воєнного стану

Умови воєнного конфлікту ставлять перед країною низку складних викликів, які потребують не лише військових, а й економічних рішень. У таких умовах

економічне співробітництво з іншими країнами набуває особливого значення. Розглядаючи роль економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу в умовах військового конфлікту, ми можемо розкрити його важливість для забезпечення стабільності, розвитку та безпеки країни.

У таких складних обставинах, роль економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу стає доречнішою та актуальнішою ніж будь-коли раніше. Роль України в системі євроатлантичної безпеки стає зрозумілою, якщо оцінювати її з протилежного боку. Припустимо, що Україна не змогла стримати агресію Росії. У цьому випадку військові, економічні, інформаційні та інші ресурси Росії, які зараз стримуються на сході України, можуть бути використані в інших напрямках, наприклад, у країнах Балтії для «захисту» російськомовних жителів за допомогою «зелених», чоловіки» або «загублені десантники», або на Близький Схід чи Північну Африку, щоб збільшити потоки біженців до ЄС, або спрямувати ці ресурси на посилення інформаційно-пропагандистських кампаній у Європі.

Тому і ЄС, і НАТО повинні чітко усвідомлювати важливу роль України як контрибутора регіональної безпеки та форпосту протидії російській агресії. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін перед неформальною зустріччю міністрів закордонних справ ЄС та Східного партнерства 7 вересня цього року в Таллінні нагадав, що необхідно вибудувати потужний східний фланг проти агресії РФ, а що Україна відіграє там ключову роль. Іншими словами, для безпеки Східної Європи вже недостатньо партнерства між НАТО та Україною, спрямованого на внутрішні реформи та перехід до стандартів Альянсу, чи просто досягнення десяти цілей, які викладені у розділі «Безпека» Робочий документ Спільного штабу ЄС щодо Східного партнерства до 2020 року, протидіяти локальним загрозам життю та здоров'ю людей, але не розглядати виклики національній безпеці країн-партнерів. Україна потребує більшої безпекової інтеграції та готова стати опорою регіональної безпеки.

По-перше, Україна чітко обрала євроінтеграційний курс, декларуючи мету вступ до ЄС, і євроатлантичну інтеграцію, особливо враховуючи мету набуття членства в НАТО, яка закріплена в законі про внесення змін до деяких законодавчих

актів України. (щодо зовнішньої політики України). Тому ця подвійна мета цілком корелюється з нинішнім посиленням розвитком співробітництва у сфері безпеки між ЄС і НАТО, і сама Україна може додати їй цінності [10, с. 67].

По-друге, необхідно терміново переглянути відносини Україна-НАТО з метою виходу на новий зміцнений рівень. Як і в Україні, вже існує як політична, так і громадська підтримка членства в НАТО, але Альянс досі відмовляється розглядати Україну як потенційного кандидата. Тому було б доцільно досягти максимальної практичної інтеграції України в систему безпеки НАТО за нинішньою передовою моделлю Швеції та Фінляндії та включити її до групи Enhanced Opportunity Partnership, до якої входять Швеція, Фінляндія, Йорданія, Австралія та Грузія. . Україна має бути чітко інтегрована в єдину євроатлантичну систему безпеки, яка має передбачати не лише військові реформи, спільні навчання, навчання та участь українських військових у миротворчих операціях НАТО,

По-третє, для досягнення задекларованої в ЄС мети для східних партнерів зробити їх більш стійкими до загроз своїй безпеці та готовими запобігати конфліктам і кризам, доцільно було б налагодити регулярні багатосторонні консультації на рівні рад національної безпеки Східного партнерства. країн щодо протидії сучасним загрозам, у тому числі гібридним. Практичним кроком також може стати створення в рамках Східного партнерства із залученням ЄС міждержавної безпекової платформи для протидії сучасним гібридним загрозам і врегулювання конфліктів, яка має бути розгорнута в Україні. Питання безпеки, як зазначено в Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради, «могли б зіграти позитивну роль у становленні України як лідера Східного партнерства».

По-четверте, оскільки Україна має найбагатший досвід боротьби з гібридними загрозами, а спільна Платформа Україна-НАТО з протидії гібридній війні все ще перебуває на рівні обговорення, доцільно було б відкрити в Україні регіональне відділення Європейського центру передового досвіду з Протидія гібридним загрозам, яка вже працює в Гельсінкі. Крім того, оцінку ризиків гібридної загрози слід пілотувати в Україні, а не в Молдові, як це визначено Європейським Союзом.

ЄС підтримує Україну перед обличчям неспровокованої та невиправданої агресії Росії та незаконної анексії української території РФ. ЄС рішуче засуджує це порушення міжнародного права. ЄС надав тимчасовий захист тим, хто тікає від війни. З початку російської агресії ЄС, держави-члени та європейські фінансові установи надали Україні фінансову, гуманітарну, надзвичайну та військову допомогу на загальну суму майже 59 млрд.євро в рамках підходу Team Europe.

Комісія виділила 685 млн євро (в тому числі 200 млн євро у 2023 році) на гуманітарні програми в Україні, що реалізуються місцевими гуманітарними партнерами. Відповідно до пріоритетів Уряду України, гуманітарна допомога ЄС надає притулок, багатоцільову допомогу, захист, охорону здоров'я, продовольчу допомогу, екстрену освіту, водопостачання та санітарію. Крім того, держави-члени та партнери ЄС надали Україні понад 93 000 тонн допомоги в натуральній формі через Механізм цивільного захисту ЄС на загальну суму 759 млн євро. Сюди входить понад 97 млн євро через резервний фонд ЄС з надання притулку, енергоносіїв, медичного та спеціального обладнання для захисту від ризиків для здоров'я населення, таких як хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні загрози для України.

ЄС (включно з державами-членами та державами-партнерами) надав майже 3 000 генераторів українським національним органам влади через Механізм цивільного захисту ЄС та Стратегічний резерв RescEU. Ще 2 500 генераторів було надано в рамках Програми співробітництва у сфері повторного використання для децентралізації. На прохання Європейської Комісії близько 220 млн євро було виділено для задоволення нагальних потреб в енергетичному секторі в рамках Програми енергетичної підтримки України від Енергетичного Співтовариства. ЄС також надав Україні 35 мільйонів світлодіодних лампочок.

5,6 млрд євро було мобілізовано в рамках Європейського інструменту миру для підтримки надання військового обладнання Збройним силам України. Крім того, Місія ЄС з надання військової допомоги в Україні задовольняє нагальні та довгострокові потреби Збройних Сил України у навчанні. Військова допомога ЄС

Україні, що надається окремо в рамках Європейського інструменту миру та державами-членами, становить близько 20 млрд.євро.

ЄС та держави-члени продовжуватимуть співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами-однодумцями, а також міжнародними та європейськими фінансовими установами, щоб допомогти Україні задовольнити її нагальні фінансові потреби та підтримувати життєво важливі послуги. Після відновлення миру ЄС та його держави-члени підтримуватимуть відбудову вільної та демократичної України.

Умови воєнного стану ставлять перед Україною ряд викликів та обмежень у розвитку економіки та зовнішньої торгівлі. Проте, економічне співробітництво з країнами ЄС залишається важливим інструментом для забезпечення стабільності та відновлення економічного розвитку [14], (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Економічна співпраця України з країнами ЄС у воєнних умовах

Аспекти співпраці	Перспективи	Виклики
Торгівля	Збільшення експорту українських товарів до ЄС.	Порушення логістики та безпеки поставок.
Інвестиції	Приваблення інвестицій для економічного розвитку.	Політична нестабільність та ризику безпеки.
Технологічний обмін	Розширення науково-технічного співробітництва.	Потреба у захисті від кіберзагроз та інформаційної війни.
Диверсифікація економіки	Розвиток нових галузей та секторів.	Потреба у додаткових ресурсах та експертній підтримці.
Гуманітарна допомога	Забезпечення базових потреб населення.	Потреба у збільшенні обсягів допомоги та координації.
Культурний обмін	Сприяння міжкультурному розумінню та співробітництву.	Забезпечення безпеки та захисту культурних цінностей.
Кібербезпека	Зміцнення захисту інформаційної інфраструктури.	Реагування на кіберзагрози та інформаційні атаки.

Примітка. Складено автором за даними Вдовин М.Л. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС / М.Л. Вдовин, М.Ю. Хромова. Глобальні та національні проблеми економіки. 2021. № 6. С. 61–63.

По-перше, країни ЄС залишаються одними з найбільших торговельних партнерів України. Під час воєнного конфлікту, зокрема, у період 2022-2024 років, це співробітництво стало ще більш стратегічним. Україна здійснює торгівлю з країнами ЄС на основі угод про вільну торгівлю та інших міжнародних угод, що допомагають у збереженні економічного зв'язку та забезпеченні необхідних ресурсів.

По-друге, економічне співробітництво з країнами ЄС допомагає Україні в привабленні інвестицій та технологій, що є важливими для модернізації та розвитку в умовах воєнного конфлікту. Інвестиції з ЄС сприяють створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності української економіки.

По-третє, співпраця з країнами ЄС у сфері енергетики та енергоефективності дозволяє Україні зменшувати залежність від енергоресурсів, що постачаються з агресивних країн, а також сприяє розвитку альтернативних джерел енергії та підвищенню енергоефективності.

Умови воєнного стану ставлять перед Україною складні завдання у розвитку економіки та зовнішньої торгівлі. Проте, економічне співробітництво з країнами ЄС залишається ключовим чинником у забезпеченні стабільності, розвитку та зміцненні національної безпеки. Україна має інтерес і потенціал для подальшого поглиблення співробітництва з Європейським Союзом в економічній сфері, що є важливим фактором у забезпеченні свого майбутнього розвитку та стійкості.

Висновки до розділу 2

У сучасних умовах війни на території України співпраця з країнами ЄС набула особливого значення. Незважаючи на воєнну ситуацію, співпраця з Європейським Союзом залишається важливим напрямком для України. Насамперед, ЄС є великим ринком для українських товарів та послуг, що дозволяє Україні забезпечити економічну стійкість в умовах війни. Крім того, співпраця з ЄС є важливим

чинником для підтримки демократичних процесів та проведення реформ у сфері права, громадянського суспільства та боротьби з корупцією.

Економічна співпраця України з країнами ЄС у воєнних умовах є ключовою для забезпечення стійкості та розвитку країни. Торгівля, інвестиції, технологічний обмін та інші форми економічної співпраці допомагають Україні збільшити свою економічну потужність, залучити іноземні інвестиції та розвивати нові галузі. У той же час, воєнна ситуація створює виклики, такі як зменшення безпеки поставок, політична нестабільність та ризики для бізнесу. Однак, шлях до успішної економічної співпраці лежить у розробці стратегій адаптації та підтримки, які дозволять Україні максимально використовувати можливості співпраці з країнами ЄС.

Економічне співробітництво України з країнами ЄС в умовах воєнного стану відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості та розвитку країни. Воно допомагає Україні забезпечити необхідні ресурси для ведення війни, зберегти економічну стійкість та підтримати соціальний розвиток населення. Крім того, економічна співпраця з країнами ЄС може сприяти політичній стабільності та розвитку демократії в Україні, що є важливим фактором у воєнних умовах. Таким чином, економічне співробітництво з країнами ЄС стає не лише економічним, але й стратегічним інструментом для забезпечення національних інтересів України в умовах воєнного конфлікту.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

3.1. Проблеми співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах

Для України, яка переживає військовий конфлікт та окупацію частини своєї території, питання співпраці з країнами Європейського Союзу (ЄС) стає особливо актуальним та важливим. Проблеми, які виникають у цій сфері, мають значний вплив на розвиток не лише самої України, а й всього регіону, і навіть світової політичної картини.

На тлі військового конфлікту на сході країни та анексії Криму, Україна стикається з численними викликами та перешкодами в співпраці з країнами Європейського Союзу. Ці проблеми змушують нас детально проаналізувати та зрозуміти їх природу та наслідки. Важливо врахувати не лише економічний аспект співпраці, але й політичні, військові та соціокультурні аспекти, оскільки вони тісно пов'язані та можуть мати далекосяжні наслідки для обох сторін.

Воєнний конфлікт на сході України та анексія Криму створили складне та викликане численними проблемами середовище для співпраці між Україною та країнами Європейського Союзу (ЄС). Ці проблеми включають економічні, політичні, військові та соціокультурні аспекти, які необхідно ретельно аналізувати та розв'язувати для забезпечення мирного та стабільного розвитку регіону (див. Табл. 3.1).

Першою ключовою проблемою є відсутність єдиної стратегії відносно воєнного конфлікту. Країни ЄС мають різні підходи до розв'язання конфлікту та підтримки України. Деякі країни активно виступають на підтримку України та намагаються впливати на конфлікт шляхом санкцій та дипломатичного тиску на Росію, тоді як інші країни виявляють меншу активність або навіть мають

нейтральну позицію. Це створює неоднорідний фронт в співпраці та ускладнює формування єдиної стратегії щодо розв'язання конфлікту та відновлення миру в регіоні.

Таблиця 3.1

Проблеми співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах

Проблема	Опис
Політична нестабільність	Зміна урядів та політичних поглядів може призвести до неоднозначності в співпраці та ускладнити узгодження стратегій.
Мовні бар'єри	Різниця мов може ускладнити комунікацію та розуміння між українськими та європейськими партнерами.
Різниця в підходах до ведення війни	Різниця в стратегіях та підходах до ведення війни може призвести до непорозумінь та конфліктів між сторонами.
Економічна залежність	Залежність від енергетичних ресурсів та інших економічних факторів може зменшити рішучість країн ЄС у підтримці України у воєнний час.
Геополітична нестабільність	Зміна геополітичних обставин може призвести до переоцінки інтересів країн ЄС та їхньої готовності підтримувати Україну.

Примітка. Складено автором за даними Вдовин М.Л. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС / М.Л. Вдовин, М.Ю. Хромова. Глобальні та національні проблеми економіки. 2021. № 6. С. 61–63..

Другою проблемою є економічні обмеження та перешкоди. Воєнний конфлікт призвів до економічних втрат для України та європейських країн, що здійснюють торговельні та економічні відносини з нею. Санкції, введені проти Росії, також впливають на економічну ситуацію в регіоні. Це ускладнює розвиток співпраці та може призвести до зменшення інвестицій та торгівлі між Україною та країнами ЄС.

Третя проблема полягає у військовій загрозі та безпеці. Воєнний конфлікт створює загрозу безпеці як для України, так і для країн ЄС. Зближення військ та провокації вздовж лінії розмежування можуть призвести до ескалації конфлікту та загрози міжнародній безпеці. Спільні зусилля з мінімізації військової загрози та забезпечення безпеки в регіоні є невідкладною необхідністю для всіх сторін.

Шляхи вирішення цих проблем можуть включати посилення дипломатичних зусиль для досягнення міжнародної підтримки та формування єдиної стратегії, спільні економічні ініціативи для забезпечення економічного зростання та стабільності, а також спільні військові та безпекові заходи для мінімізації військової загрози та забезпечення безпеки в регіоні. Тільки через спільні зусилля та партнерство України та країн ЄС можна досягти мирного та стабільного розвитку регіону.

Один із прикладів проблеми співпраці між Україною та країнами ЄС - це розбіжність у підходах до введення санкцій проти Росії. Наприклад, під час кризи в Україні деякі країни ЄС, такі як Німеччина та Франція, виступали за пом'якшення санкцій, оскільки мали економічні та політичні інтереси в співпраці з Росією. У той же час, країни Східної та Центральної Європи, такі як Польща та Балтійські держави, активно підтримували санкції та закликали до їх подальшого посилення.

У контексті воєнного конфлікту на сході України, проблемою також є різниця у підходах до поставок зброї та військової допомоги. Деякі країни ЄС, такі як Литва, Польща та Швеція, надали Україні військову допомогу у вигляді зброї та військового спорядження. Проте інші країни, зокрема Німеччина та Франція, були більш обережними щодо постачання зброї, віддавши перевагу дипломатичним та економічним засобам вирішення конфлікту.

Іще однією проблемою є суперечності у вирішенні енергетичних питань. Зокрема, будівництво газопроводу «Північний потік-2», яке спільно реалізується Росією та деякими європейськими компаніями, викликало невдоволення з боку України та країн Центральної та Східної Європи, оскільки вони переживали загрозу втрати важливості як транзитної країни для газу з Росії до ЄС.

Європейська інтеграція України була заздалегідь визнана кремлівським керівництвом як виклик російській гегемонії на пострадянському просторі. Тому успішний європейський проект Києва є переконливим прикладом і стимулом для інших колишніх радянських республік, а також загрозою для режиму Путіна, який будує авторитарну поліцейську державу з репресивною внутрішньою політикою та агресивною зовнішньою політикою. Тиск Росії на Україну з метою блокування

шляху Києва до європейської інтеграції був послідовним і цілеспрямованим протягом усієї новітньої історії російсько-українських відносин з використанням усіх доступних засобів та інструментів - від політико-дипломатичного тиску, інформаційної та економічної блокади до широкомасштабної війни та окупації частини української території.

Дії Кремля проти України сьогодні мають усі ознаки геноциду і спрямовані на знищення української державності. Збройна інтервенція Росії мала також і зворотний ефект. Тобто, вона прискорила процес європейської інтеграції в Україні та сприяла проєвропейському об'єднанню держави. Війна зняла з порядку денного можливість східної інтеграції України, унеможливила її, призвела до масової вестернізації українського суспільства та зміцнила думку про безальтернативність і незворотність руху до ЄС. Водночас посилилася солідарність між Києвом і Брюсселем проти держави-агресора.

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС можна розглядати як об'єднану європейську відповідь на неоімперську політику Росії. Водночас слід зазначити, що російська експансія негативно вплинула на європейську інтеграцію та сповільнила її темпи. Наша країна зазнала величезних людських, фінансових та економічних втрат під час агресії. Війна, розв'язана путінським режимом, стала однією з найсмертоносніших воєн в Європі з часів Другої світової війни. За даними ООН, з 24 лютого по 26 грудня 2022 року в Україні було вбито 6 884 цивільні особи та 10 947 поранено. Реальна кількість вбитих, закатованих та зниклих безвісти на окупованих територіях, досі не ідентифікованих та таємно похованих жертв є в рази більшою [31, с. 57].

Так, за попередніми даними, лише в околицях Маріуполя було вбито від 20 000 до 22 000 осіб. Масштаби втрат настільки великі, що з початку повномасштабної війни, станом на грудень 2022 року, співробітники поліції відкрили 49 Масштаби втрат опосередковано підтверджуються тим, що станом на грудень 2022 року співробітники поліції відкрили 49 940 кримінальних справ за злочини, скоєні на території України росіянами та їхніми поплічниками.²⁸ Водночас у серпні 2022

року головнокомандувач української армії В. Зарудний повідомив про загибель 9 000 військовослужбовців.

В Україні тривають інтенсивні кровопролитні бої, щодня надходять повідомлення про нові жертви. Кількість загиблих і поранених на війні українських військовослужбовців за останній р. зросла більш ніж на 1 000 осіб.³¹ Економічні втрати України від війни є значними. 13 жовтня 2022 року на спільному засіданні уряду, Групи Світового банку та МВФ президент Зеленський заявив: "Цього року через російський тероризм українська економіка скоротилася на третину. Реальні доходи населення також впали на третину. Тисячі підприємств та об'єктів інфраструктури були зруйновані. Мільйони людей стали внутрішньо переміщеними особами.

За час Великого наступу (станом на листопад 2022 року) росія випустила по Україні понад 4 000 ракет і здійснила понад 24 000 бомбардувань. За оцінками європейських експертів, ракетні удари держави-агресора пошкодили або зруйнували 60 982 об'єкти цивільної інфраструктури по всій Україні, зокрема 42 818 житлових будинків, 1 960 навчальних закладів, 396 медичних закладів, 392 об'єкти культури та 87 релігійних об'єктів; пошкоджено 5 315 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання; 5 830 об'єктів водо- та електропостачання. Російські терористи пошкодили або зруйнували майже 40% критичної енергетичної інфраструктури України.

За попередніми оцінками експертів Інституту KSE (вересень 2022 року), загальний збиток, завданий війною лише житловому сектору та окремим об'єктам інфраструктури України, становить понад 127 млрд.доларів США. Цифри виглядають наступним чином. ³³ Україна зазнала величезних втрат в екологічній сфері. Зокрема, 20% природоохоронних територій України постраждали від війни. Три мільйони гектарів лісів постраждали від конфлікту. Загалом довкіллю України завдано збитків на суму 36 млрд.євро [30, с. 43].

Наведені вище дані лише дають уявлення про масштаби втрат України, які лише зростають із продовженням війни. Такі величезні втрати негативно вплинули на стан різних галузей української економіки та соціальний добробут громадян, а також на перспективи соціально-економічного розвитку країни. Так, у жовтні 2022 року інфляція споживчих цін в Україні зросла до 2,5%, а річна інфляція - до 26,6%.

Водночас, за оцінками Мінекономіки, атаки Росії на об'єкти критичної інфраструктури призведуть до скорочення ВВП у січні-вересні 2022 року приблизно на 30%. За оцінками уряду, ВВП України може впасти до 50%, якщо росія продовжить бомбардування енергетичної інфраструктури. Таким чином, масштабна війна, що загрожує державності України, змушує країну суттєво змінювати пріоритети внутрішнього соціально-економічного розвитку та зовнішньої політики в цілому, а також спрямовувати свою увагу та ресурси на протистояння російській агресії. Така ситуація не може не позначитися на динаміці та наслідках прогресу на європейському напрямку.

По-перше, війна сповільнила темпи соціально-економічних реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, і певною мірою ускладнила процес імплементації пакету рекомендацій Єврокомісії. Зокрема, імплементація деяких сфер Угоди про асоціацію наразі є критично складною і має здійснюватися в мирний період;

По-друге, незважаючи на низку важливих ініціатив ЄС щодо лібералізації торгівлі з Україною та інтеграції країни до європейського внутрішнього ринку, інтерес та активність європейських бізнес-партнерів у поглибленні контактів з цією зруйнованою війною країною, складна внутрішньополітична ситуація в якій створює ризики та небезпеки для майбутніх інвестицій та бізнесу, об'єктивно знизилася. З іншого боку, європейську бізнес-спільноту також стримує низка проблем, згаданих вище.

По-третє, війна зробила Україну довгостроковим реципієнтом допомоги від міжнародних донорів. За оцінками експертів, іноземна допомога фінансує близько третини бюджетних видатків України. Ця тенденція збережеться і наступного року. Презентуючи бюджет на 2023 р., прем'єр-міністр України Д. Шмигаль заявив, що

«видатки бюджету вдвічі перевищують доходи». Зокрема, Європейський Союз, США та МВФ».

По-четверте, через російську експансію та війну, що триває, українська сторона змушена концентрувати величезні політичні, дипломатичні, фінансово-економічні та людські ресурси для протидії агресії Кремля в різних сферах. Зокрема, Київ утримує великий військовий контингент на 1000-кілометровому російсько-українському фронті і змушений постійно збільшувати фінансування військових потреб. Наразі майже половина бюджетних видатків спрямовується на оборонний сектор, на який припадає 43% військових витрат у бюджеті на 2023 р. [29, с. 77].

Отже, проблеми співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах виявляються багатограними та складними, і вони потребують комплексного підходу для їх вирішення. Загалом, можна виокремити декілька ключових моментів:

Для ефективної співпраці необхідно розвинути та здійснити єдину стратегію між Україною та країнами ЄС у контексті воєнного конфлікту. Ця стратегія повинна враховувати різноманітність підходів та інтересів країн ЄС, а також потреби та позиції України. Важливою складовою успішної співпраці є забезпечення єдності серед країн ЄС у підтримці України та у вирішенні воєнного конфлікту. Це може бути досягнуто шляхом посилення дипломатичних зусиль, проведення консультацій та формування спільних позицій.

У вирішенні проблем співпраці необхідно шукати компромісні рішення, які задовольняли б інтереси усіх сторін та сприяли б стабільності та миру в регіоні. Для успішної співпраці необхідно розвивати ефективні механізми координації та співробітництва між Україною та країнами ЄС. Це може включати створення спільних робочих груп, механізмів обміну інформацією та консультацій, а також розвиток спільних проєктів та ініціатив.

Співпраця між Україною та країнами ЄС у воєнних умовах потребує серйозного підходу та вирішення численних проблем. Шлях до досягнення стабільності та миру в регіоні лежить у зміцненні партнерства, взаєморозумінні та спільних зусиль у боротьбі за ці цінності.

3.2. Перспективи співпраці України з країнами ЄС у повоєнному періоді

Співпраця України з країнами Європейського Союзу в повоєнний період є ключовим аспектом розвитку не лише самої України, але й всієї європейської континентальної системи. З початку XXI століття Україна активно демонструє свою готовність до інтеграції у європейські структури, що відображається в широкому спектрі спільних проектів та ініціатив. Розглядаючи перспективи співпраці України з країнами ЄС у повоєнному періоді, важливо звернутися до актуальних факторів та викликів, які стоять перед обома сторонами.

Україна в даний час знаходиться на перехресті історичних та політичних шляхів, де вирішальним фактором є підтримка та співпраця з країнами ЄС. Завдяки підписанню Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та іншими важливими документами, Україна здобула можливість глибшої інтеграції у європейський економічний та політичний простір. Проте, в той же час, відносини з ЄС потребують постійного удосконалення та адаптації до змінних умов, таких як геополітичні та економічні турбуленції у світі.

З огляду на нестабільність у сусідніх регіонах та геополітичні виклики, співпраця з країнами ЄС набуває ще більшого значення для забезпечення мирного та стабільного розвитку. Питання енергетичної безпеки, реформування громадянського суспільства, розвиток економіки та торгівля - це лише деякі з аспектів, які стають центральними у співпраці між Україною та Європейським Союзом.

Україна, як країна, що має стратегічне геополітичне значення на європейському континенті, постійно працює над розширенням своїх стосунків з країнами Європейського Союзу (ЄС). Україна вступила на шлях асоціації з ЄС та підписала Угоду про асоціацію, що відкрило нові можливості та виклики для обох сторін.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає поступове зниження тарифів на торгівлю та створення зони вільної торгівлі. Це сприяє збільшенню експорту з України до країн ЄС та привабленню інвестицій українською

економікою. Проте, є виклики у формі нестабільності на внутрішньому ринку України та високого рівня корупції, що може стримувати іноземних інвесторів.

Співпраця між Україною та ЄС також охоплює питання політичної діалогу, демократії та прав людини. ЄС активно підтримує реформи в Україні, спрямовані на зміцнення демократії та боротьбу з корупцією. Проте, існують суперечки щодо деяких аспектів внутрішньої політики України, що можуть сповільнити процес інтеграції.

З огляду на конфлікт на сході України та анексію Криму Росією, безпекові аспекти стають ключовими в контексті співпраці з країнами ЄС. Європейський Союз надає підтримку у забезпеченні безпеки та суверенітету України, виступаючи за відновлення територіальної цілісності країни.

Україна може зростати як виробник та експортер ресурсів та товарів для країн ЄС. Подальше гармонізування законодавства та стандартів з Європейським Союзом може сприяти полегшенню торгівлі та збільшенню обсягів експорту.

Зміцнення економічної інтеграції між Україною та країнами Європейського Союзу є однією з ключових перспектив співпраці в повоєнний період. Це охоплює різноманітні аспекти, включаючи торгівлю товарами та послугами, інвестиції, стандартизацію, технічну співпрацю та багато іншого:

- торгівля товарами та послугами. Україна вже має безмитний доступ до європейського ринку завдяки Угоді про асоціацію. Це сприяє збільшенню українського експорту до країн ЄС та збільшенню обсягів торгівлі взагалі. Заохочення інновацій та впровадження сучасних технологій може допомогти Україні конкурувати на європейському ринку;

- інвестиції. Приваблення іноземних інвестицій є важливим аспектом економічної співпраці. Європейські інвестори можуть бути зацікавлені у розвитку українських галузей, таких як сільське господарство, інфраструктура, технології та послуги. Розвиток сприятливого інвестиційного клімату в Україні, включаючи поліпшення законодавства, боротьбу з корупцією та забезпечення правової стабільності, може стимулювати інвестиційний потік з країн ЄС;

– стандартизація та технічна співпраця. Гармонізація стандартів та виробничих процесів з Європейськими нормами може сприяти легшому доступу українських товарів та послуг до європейського ринку. Також, технічна співпраця може допомогти Україні здійснити технологічний та інноваційний стрибок, використовуючи передові європейські практики та знання;

– розвиток людських ресурсів та освіти. Співпраця з ЄС може також сприяти розвитку українських людських ресурсів через обмін досвідом та знаннями. Програми підвищення кваліфікації, стажування та навчання за кордоном можуть допомогти українським спеціалістам вдосконалити свої навички та знання, щоб бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці.

Україна може використовувати свою партнерську позицію з ЄС для підтримки своїх політичних та економічних реформ. Подальше удосконалення демократичних інститутів та правової системи може збільшити довіру до України як надійного партнера для співпраці.

Зміцнення політичних зв'язків між Україною та країнами Європейського Союзу в повоєнний період має велике значення як для України, так і для ЄС. Цей аспект співпраці охоплює широкий спектр питань, включаючи політичний діалог, розвиток демократії, права людини та забезпечення правової стабільності.

Політичний діалог. Підтримка політичного діалогу між Україною та країнами ЄС є важливим засобом сприяння розвитку дружніх та конструктивних відносин. Регулярні зустрічі на різних рівнях - від високорівневих самітів до робочих зустрічей - дозволяють обговорювати актуальні питання співпраці та вирішувати спільні проблеми.

Розвиток демократії. Європейський Союз активно підтримує розвиток демократії в Україні, що включає в себе зміцнення демократичних інститутів, правової системи та громадянського суспільства. Це може включати надання фінансової та технічної допомоги для проведення виборів, підтримку правозахисних організацій та розвиток механізмів громадянського участі у прийнятті рішень.

Права людини. Забезпечення захисту прав людини та основних свобод є ключовим аспектом співпраці між Україною та ЄС. Це включає в себе моніторинг

ситуації з правами людини, реагування на порушення прав людини та сприяння розвитку механізмів правозахисту.

Правова стабільність. Стабільність правової системи є важливим фактором для приваблення іноземних інвестицій та забезпечення ефективної роботи економіки. Україна продовжує проводити реформи з метою удосконалення законодавства та забезпечення правової стабільності, що позитивно впливає на її співпрацю з країнами ЄС.

Україна може співпрацювати з країнами ЄС у сфері безпеки та оборони, щоб забезпечити стабільність у регіоні та відповісти на загрози з боку зовнішніх акторів.

Зближення в сфері безпеки та оборони є важливим аспектом співпраці між Україною та країнами Європейського Союзу, особливо в контексті повоєнного періоду та геополітичної нестабільності в регіоні. Цей аспект співпраці включає в себе різноманітні ініціативи та дії для зміцнення безпеки та стабільності у Європі (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Перспективи співпраці України з країнами ЄС у повоєнному періоді

Сфера співпраці	Опис
Економічна співпраця	Підписання та ратифікація угод про зону вільної торгівлі, сприяння інвестиціям та розвиток спільних економічних проєктів.
Політична співпраця	Розширення політичного діалогу, участь в спільних форумах та програмах з безпеки, демократії та прав людини.
Культурна та освітня співпраця	Зміцнення обміну студентами, науковцями та культурними делегаціями, сприяння вивченню мов та культур інших країн.
Співпраця у сфері безпеки	Підтримка участі в миротворчих місіях, обмін інформацією та досвідом у боротьбі з тероризмом, кіберзагрозами та іншими загрозами безпеці.

Примітка. Складено автором за даними Дорош І. М. Повоєнне відновлення економіки України: стратегічні напрямки. Публічне управління та інновації. Міжнародний форум 22-23 червня 2023 : тези доповідей. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2023. С. 39– 40.

– Військова співпраця. Україна регулярно проводить спільні навчання та військові управлінські дії з країнами ЄС, зокрема у рамках програми Партнерства заради миру та Партнерства з НАТО. Ці спільні заходи сприяють зміцненню військово-технічного співробітництва та обміну досвідом у галузі оборони.

– Боротьба з гібридною загрозою. Україна та країни ЄС активно співпрацюють у сфері запобігання та протидії гібридним загрозам, таким як дезінформація, кібератаки, гібридна війна тощо. Обмін інформацією та спільні заходи щодо підвищення кібербезпеки та інших аспектів безпеки є важливою складовою цієї співпраці.

– Підтримка реформ у сфері оборони. Україна активно працює над впровадженням реформ у сфері оборони та зміцненням військових здатностей відповідно до стандартів ЄС та НАТО. Це включає в себе модернізацію військової техніки та устаткування, підвищення професійної підготовки військовослужбовців та покращення систем управління військовим сектором.

– Підтримка мирного врегулювання конфліктів. Україна та країни ЄС спільно працюють над мирним врегулюванням конфліктів у регіоні та підтримкою міжнародних миротворчих місій. Це включає участь українських миротворчих сил у міжнародних місіях під егідою ООН, ЄС та інших організацій.

Вступ України до ЄС, звичайно, стане ще одним важливим елементом її довгострокової безпеки. Але членство в ЄС змінить країну й іншими способами. Відколи Україна отримала статус кандидата в ЄС у червні 2022 року, її уряд запровадив більш демократичні та якісніші реформи, ніж раніше. Дійсно, здатність України впроваджувати реформи, незважаючи на війну, була вражаючою, а сама війна посилила прихильність українського уряду та політиків порядку денному реформ – тому що вони хочуть скористатися всіма шансами, які мають, щоб завоювати довіру своїх людей та їхніх західних партнерів.

Щоб зберегти такий рівень прихильності з боку українського керівництва, ЄС повинен буде відповісти взаємністю та надати чіткі сигнали про власну відданість інтеграції України. Як відомо лідерам Західних Балкан з гіркого досвіду, ЄС страждає від розриву між очікуваннями та довірою щодо розширення. І до 24

лютого 2022 року розширення ЄС – незважаючи на триваючі переговори, наприклад, із Чорногорією та Сербією – було майже «клінічно мертвим». Протягом наступних кількох місяців і років ЄС і країни-члени повинні будуть винести урр. з минулих розширень. Лише тоді вони зможуть запропонувати Україні та іншим країнам-кандидатам надійний шлях до членства, який буде служити як їхнім інтересам, так і інтересам більшого ЄС [34].

Щоб прокласти шлях для вступу України, ЄС спочатку має фактично підготуватися до того, щоб стати союзом до 36 держав. Для цього їй потрібно винести урр. як з успішного розширення минулого, так і з невдач її недавньої політики розширення.

Перший урок стосується економічного та демографічного впливу вступу на нинішні та майбутні країни-члени. Особливо повчальним є те, як ЄС і існуючі країни-члени впоралися з цим у зв'язку з розширенням 2004-2007 років. Членство в ЄС і структурні фонди, які прийшли з ним, дозволили новим державам-членам, таким як Польща, наздогнати інші європейські країни щодо інфраструктури. Але членство також зробило їх менш конкурентоспроможними та мало величезний вплив на демографічні показники: тисячі молодих активних людей емігрували до Сполученого Королівства та інших країн-членів ЄС. ЄС встановив перехідні періоди та захисні положення, щоб пом'якшити вплив розширення на країни-члени, але це розчарувало країни-кандидати. У сільському господарстві, наприклад, перехідні етапи тривали до десяти років. Таким чином, цілком можливо, що ЄС і існуючі країни-члени вітають інтеграцію нових членів, але при цьому встановлюють розумні умови для захисту власних інтересів.

Щоб забезпечити довіру до процесу вступу України, ЄС повинен буде адаптувати свою секторальну політику та виділити достатні ресурси для задоволення величезних потреб України з точки зору регіонального розвитку та сільськогосподарської політики, не позбавляючи нинішні держави-члени переваг цієї політики. ЄС повинен чітко дати зрозуміти, що тривалі перехідні періоди в цих сферах будуть необхідні, щоб гарантувати, що інтеграція країни може відбутися швидше, ніж пізніше. Він має визначити тривалість перехідних періодів у тісній

координації з відповідними державами-членами та Україною. Держави-члени вважатимуть ці дискусії складними, але найближче вирішення цих питань дасть Україні сигнал про те, що вони серйозно налаштовані остаточно інтегрувати країну в ЄС.

По-друге, ЄС і країни-члени повинні будуть визначити інші виклики, з якими вони стикаються, щоб інтегрувати Україну (та інші країни-кандидати), і прагматично вирішити ці виклики. До них належать інституційні питання, такі як розширення використання кваліфікованого голосування в Європейській раді, кількість членів комісії та відповідна кількість членів Європейського парламенту.

Щодо цих питань внутрішні дискусії між державами-членами тільки почалися, і небезпека полягає в тому, що бачення розширення швидко загрузне в техніці. Дійсно, деякі країни, такі як Німеччина, Франція та Португалія, вже зазначили, що вони хотіли б бачити прогрес у розширенні, пов'язаному з попередньою реформою інституцій ЄС. Відродження цих дебатів є законним, але воно неминуче послабить ентузіазм щодо членства серед країн-кандидатів. Зрештою, такі країни, як Чорногорія, вже нетерплячі, після того, як закрили дуже мало розділів за рр. переговорів. Деякі аналітики нещодавно спробували зламати нинішнє бінарне уявлення про членство, за яким країни є або повноправними членами, або поза клубом, запропонувавши моделі так званих поетапних або багатошвидкісна інтеграція. Це також може зустріти опір з боку країн-кандидатів. Вищі українські чиновники, наприклад, заявили, що Україна не сприйме будь-яку форму «членства другого сорту» [33, с. 89].

ЄС знову повинен вчитися на минулому, щоб подолати такі проблеми. У червні 1997 року, готуючись до «великого вибуху» розширення 2004 року, Європейська комісія представила ширший стратегічний план «Порядок денний 2000», який охоплював усе, від оцінки різних країн-кандидатів до власних інституційних і політичних реформ ЄС. Після важких переговорів члени погодилися з планом у червні 1999 року, тим самим розчистивши шлях для розширення. Це тримало розчарування серед країн-кандидатів і існуючих держав-членів під максимальним контролем.

ЄС і країни-члени мають узгодити подібний стратегічний план для поточного розширення, який можна було б назвати «Порядок денний 2030». Щоб нові країни-члени могли приєднатися до 2034 року, ЄС повинен буде звільнити місце для країн у своєму бюджеті, який розрахований на 2028-2034 рр.. На практиці це означає, що Порядок денний до 2030 року має бути частиною виборчої кампанії до Європейського парламенту 2024 року, представлений новою Європейською Комісією наступного року та узгоджений не пізніше, ніж під час головування Польщі чи Данії у 2025 році. Тому лідери ЄС повинні погоджуватися розробити такий стратегічний план на засіданні Європейської Ради в грудні 2023 року. Одночасно ЄС повинен інформувати громадськість у державах-членах і пояснювати переваги розширення для підвищення суспільного сприйняття цієї політики.

Україна потребуватиме подальшої підтримки під час проведення реформ, необхідних для вступу до ЄС. Надавши Україні статус кандидата, ЄС висунув сім рекомендацій, які стосувалися деолігархізації, боротьби з корупцією та відмиванням грошей, судової реформи та реформи Конституційного суду, а також змін у законодавстві щодо національних меншин і ЗМІ.

Це болючі реформи для України, особливо тому, що вона веде екзистенціальну війну, і незрозуміло, чи вдасться уряду повністю завершити їх до кінця 2023 року. Попри це, прогрес у виконанні рекомендацій все ще є лакмусовим папірцем для того, наскільки серйозний Київ це дотримання *acquis* ЄС і гра за правилами ЄС. У червні 2023 року оцінка Європейська Комісія виявила, що Україна досягла прогресу у виконанні всіх рекомендацій, хоча й різним ступенем: вона вже виконала рекомендації щодо судової системи та ЗМІ; рекомендація щодо конституційного суду демонструє «добрий прогрес»; а ті, що стосуються боротьби з корупцією, відмивання грошей, національних меншин і деолігархізації, продемонстрували «певний прогрес». Коаліція українських організацій громадянського суспільства розробила альтернативний звіт «перевірка кандидатів», результати якого щодо прогресу України в основному збігаються з оцінками ЄС [35, с. 65].

Якщо українському уряду вдасться завершити імплементацію решти рекомендацій до кінця року, Європейська рада дасть зелене світло відкриттю переговорів про вступ на своєму засіданні в грудні 2023 року. Однак ЄС отримав би більше, якби все-таки вирішив розпочати переговори про вступ із Києвом у грудні – навіть якщо ще є можливості для покращення. Це пояснюється тим, що як ЄС, так і українське громадянське суспільство матимуть набагато більший вплив на процес реформ після того, як переговори почнуться. Більше того, непочаток переговорів після видатних зусиль Києва щодо впровадження реформ під час війни може відштовхнути Україну.

Як і в минулих хвилях розширення, сильна прихильність і наставництво з боку однієї або кількох держав-членів могли б зробити цей процес більш конкретним і приємним. Лобіювання державами-членами інтересів конкретних країн-кандидатів завжди було частиною розширення. У 2004 році скандинавські країни-члени лобіювали інтереси своїх балтійських сусідів, Франція – за Румунію, Німеччина та Австрія – за Польщу та Угорщину. Подібним чином деякі країни-члени, такі як Австрія, Греція та Чеська Республіка, почали лобіювати інтереси країн-кандидатів із Західних Балкан; тоді як інші, такі як країни Балтії, наполягають на «прискореному» вступі України. І навпаки, деякі країни-члени ЄС можуть заблокувати або затримати процес вступу через двосторонні проблеми з країною-кандидатом, як це сталося з Болгарією та Північною Македонією. Це надто ймовірний сценарій між Україною та, наприклад, Угорщиною.

Для ЄС буде вкрай важливо уникнути такої ситуації, коли одна держава-член ЄС використовує свій двосторонній порядок денний, щоб затримати процес вступу, або використовує процес вступу, щоб просунути свій двосторонній порядок денний. Тому ЄС також має взяти на себе зобов'язання встановити цільову дату вступу України на грудневому засіданні Ради.

Проте цільова дата має бути реалістичною. Український уряд хоче пришвидшити процес і відмовляється від ідеї поетапного вступу чи диференційованої інтеграції, іноді нехтуючи ситуацією в ЄС і самим процесом. Але, враховуючи складність процесу та неготовність ЄС, важко уявити прискорений

вступ за нинішніх умов. Навіть якби це було можливо, незрозуміло, наскільки такий процес був би вигідним для ЄС чи України.

У минулому хвилі розширення часто відбувалися лише на обіцянці прогресу в реформах. Як показує досвід таких країн, як Румунія чи Болгарія, це зменшило вплив ЄС на те, щоб фактично вимагати впровадження відповідної політики після вступу, а отже, й довіру до самих умов. Крім того, відступ Угорщини та Польщі від верховенства права після вступу до ЄС свідчить про те, що виконання вимог ЄС до моменту вступу не є гарантією стійкої відданості верховенству права та може зрештою загрожувати функціонуванню Союзу як ціле. Таким чином, якщо країни-кандидати поспішають з реформами, спрямованими на прогрес у боротьбі з корупцією та верховенством права, це може стати ведмежою послугою як для цих країн, так і для ЄС [37, с. 88].

Це означає, що ЄС має забезпечити Україні час, необхідний для виконання належних і чітко визначених умов. Цей процес є унікальною можливістю забезпечити реформи, які найкращим чином підготують Україну до вступу в ЄС. Його приєднання не повинно супроводжуватися «знижкою на воєнний час», яка зрештою послабить Україну. ЄС має чітко й недвозначно визначити свої умови та супроводжувати їх виконання відповідними винагородами. Підхід, заснований на заслугах, має бути двостороннім: Україна не повинна просуватися, не заслуживши цього, але ЄС також не повинен закривати очі на досягнення та заслуги України.

Представники українських громадських організацій також наголошують на необхідності чіткого виконання умов ЄС. [7] Це дозволило б громадянському суспільству ЄС та України використати весь потенціал перспективи членства та забезпечити реальні та тривалі реформи, особливо в таких фундаментальних питаннях, як верховенство права, реформа судової системи та боротьба з корупцією та відмиванням грошей.

Отже, ЄС має заохочувати керівництво України до проведення структурних реформ в економіці країни. Український уряд має інтегрувати ці реформи в процес відновлення та реконструкції, допомагаючи забезпечити українську економіку

здатною протистояти конкуренції на єдиному ринку ЄС. Це також допомогло б Україні не тільки зберегти привабливі умови для перебування робочої сили в країні та для приходу іноземних інвесторів, а й збільшити кількість доступних робочих місць – у тому числі на територіях, які зараз незаконно окуповані Росією. На цих територіях буде надзвичайно важливо надати економічні можливості місцевому населенню, щоб запобігти почуттю відчуженості серед людей, що може ускладнити їх реінтеграцію.

Перспективи співпраці України з країнами Європейського Союзу у повоєнний період є обіцяючими та включають широкий спектр можливостей для розвитку обох сторін. Зміцнення економічної, політичної та безпекової співпраці є ключовими напрямками цієї взаємодії.

У сфері економіки, співпраця може привести до збільшення торговельних оборотів, розвитку інвестиційних потоків та створення сприятливого клімату для бізнесу. Подальша інтеграція української економіки з європейським ринком може сприяти зростанню ВВП та підвищенню життєвого рівня населення.

У сфері політики, спільні зусилля для зміцнення демократії, прав людини та правової стабільності можуть сприяти поглибленню взаєморозуміння та довіри між Україною та країнами ЄС. Це може також сприяти політичним та економічним реформам в Україні.

У сфері безпеки, співпраця між Україною та Європейським Союзом може допомогти забезпечити стабільність у регіоні та підтримати суверенітет України. Це включає в себе спільні заходи для протидії загрозам безпеки, зміцнення оборонної потужності та підтримку мирного врегулювання конфліктів.

Отже, співпраця між Україною та країнами ЄС у повоєнний період має великий потенціал для сприяння стабільності, процвітання та розвитку обох сторін. Важливо зберігати діалог, співпрацю та взаємне довір'я для досягнення спільних цілей та розвитку взаємовигідних відносин.

3.3. Напрямки удосконалення співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах

У зв'язку зі складною геополітичною ситуацією та нестабільністю в деяких регіонах, зокрема на Сході Європи, Україна активно розвиває свою співпрацю з країнами Європейського Союзу (ЄС) у сфері безпеки та оборони. Насамперед це пов'язано з військовим конфліктом на Донбасі, який почався у 2014 році та став серйозним викликом для міжнародної безпеки та стабільності.

У воєнних умовах співпраця України з країнами ЄС набуває особливого значення, оскільки це сприяє не лише зміцненню обороноздатності країни, але й підвищенню безпеки всього регіону. Розвиток військової співпраці з країнами ЄС дозволяє Україні отримати доступ до сучасних технологій, навчальних програм та досвіду, які можуть значно підвищити ефективність її військових операцій та здатність протистояти загрозам. Крім того, спільні зусилля з країнами ЄС сприяють консолідації міжнародної підтримки України в її прагненні захистити свою територіальну цілісність та суверенітет.

У відповідь на сучасні виклики безпеки Україна звертається до зміцнення співпраці з країнами Європейського Союзу (ЄС) у воєнних умовах, спираючись на широкий спектр стратегічних напрямків. Це обумовлено не лише актуальністю військових проблем, але й постійним розвитком політичних та економічних зв'язків між країнами Європи.

1. Військово-технічне співробітництво.

Одним із ключових напрямків удосконалення співпраці є військово-технічне співробітництво. Це охоплює постачання сучасного військового обладнання та технологій, а також спільний розвиток та виробництво нових зразків зброї і військової техніки. Україна може здійснювати обмін досвідом з країнами ЄС у галузі військового дизайну, інженерії та виробництва, що сприятиме підвищенню її обороноздатності.

2. Військові навчання та тренування.

Ще одним важливим напрямком є співпраця в галузі військових навчань та тренувань. Україна може брати участь у спільних військових навчаннях разом з країнами ЄС, обмінюючися стратегічними знаннями та вдосконалюючи свої військові та тактичні навички. Це допоможе забезпечити високий рівень координації та спільної дії в разі виникнення воєнних загроз.

3. Інформаційна безпека та кібероборона.

Умови сучасної війни включають не лише фізичні битви, а й боротьбу за інформаційну та кібернетичну перевагу. У цьому контексті співпраця України з країнами ЄС у сфері інформаційної безпеки та кібероборони має велике значення. Обмін досвідом, спільні навчання та розробка стратегій захисту від кібератак стануть ключовими елементами удосконалення військової готовності та захисту кіберпростору.

4. Гуманітарне співробітництво та міжнародні місії.

Важливим аспектом удосконалення співпраці є гуманітарне співробітництво та участь у міжнародних місіях з миротворчою та гуманітарною метою. Україна та країни ЄС можуть спільно вирішувати гострі гуманітарні кризи, а також координувати свої зусилля у миротворчих операціях, спрямованих на забезпечення міжнародної безпеки та стабільності. а кібероборони, а також участі в міжнародних місіях, Україна може ефективно зміцнювати свою обороноздатність та спільно протистояти сучасним викликам безпеки. За врахуванням динаміки політичних, економічних та військових процесів в Європі, постійне оновлення та розширення співпраці є важливою передумовою забезпечення стабільності та миру в регіоні. Тісне партнерство з країнами ЄС сприятиме не лише захисту національних інтересів України, але й спільним зусиллям у зміцненні міжнародної безпеки та стабільності (див. Табл. 3.3).

Україна регулярно бере участь у спільних військових навчаннях з країнами ЄС. Наприклад, участь у вправах Rapid Trident та Clear Sky сприяє підвищенню професійної підготовки українських військових та покращенню взаємодії між військами різних країн.

Напрямки удосконалення співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах

Напрямки співпраці	Заходи / Ініціативи
Військова співпраця	Спільні військові навчання та тренування, обмін досвідом у сфері оборони, створення спільних військових управлінь
Кібербезпека	Створення спільних центрів кіберзахисту, обмін інформацією про кіберзагрози, спільні технічні проекти у сфері кібербезпеки
Гуманітарна допомога	Забезпечення гуманітарної допомоги для постраждалих, спільні гуманітарні місії та проекти реабілітації
Економічна співпраця	Розробка спільних економічних проектів, фінансова допомога для забезпечення економічної стійкості, спільні заходи для забезпечення енергетичної безпеки
Дипломатична підтримка	Спільна дипломатична лобістика, виступи на міжнародних форумах, підтримка міжнародних ініціатив з метою врегулювання конфлікту

Примітка. Складено автором за даними Вдовин М.Л. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС / М.Л. Вдовин, М.Ю. Хромова. Глобальні та національні проблеми економіки. 2021. № 6. С. 61–63..

Держава поглиблює співпрацю з країнами ЄС у сфері військової техніки та озброєння. Наприклад, українські підприємства співпрацюють з фірмами з країн ЄС у модернізації військової техніки та створенні нових зразків зброї. Україна та країни ЄС обмінюються досвідом та технологіями у сфері кібербезпеки. Наприклад, підписання угоди про кіберзахист між Україною та Європейським Союзом сприяє спільним заходам у протидії кіберзагрозам.

Вона спільно з країнами ЄС бере участь у миротворчих місіях та забезпечує гуманітарну допомогу постраждалим від війни. Наприклад, українські медичні бригади співпрацюють з медичними командами з країн ЄС у наданні медичної допомоги пораненим.

Зважаючи на зростаючі виклики у сфері безпеки та оборони, співпраця України з країнами Європейського Союзу (ЄС) у воєнних умовах є важливим аспектом забезпечення національної безпеки та міжнародної стабільності.

Напрямки удосконалення цієї співпраці:

– стратегічне партнерство. Україна та ЄС можуть поглибити стратегічне партнерство у сфері безпеки та оборони шляхом регулярного обміну інформацією, розробки спільних стратегій та планів дій у разі воєнних загроз;

– військова допомога та навчання. Розвиток програм військової допомоги та навчання може підвищити професійну підготовку українських військових та забезпечити доступ до передових методів та технологій військової справи.

– забезпечення безпеки на межі. Спільні програми та проекти з підвищення безпеки на кордонах України та ЄС можуть зменшити ризики проникнення та незаконної торгівлі зброєю та наркотиками;

– кібербезпека та кібероборона. Україна та ЄС можуть обмінюватися досвідом та технологіями у сфері кібербезпеки та кібероборони, щоб захистити критичну інфраструктуру та інформаційні системи від кібератак;

– миротворчі місії та гуманітарна допомога. Участь у спільних миротворчих місіях та надання гуманітарної допомоги в разі воєнних конфліктів може зміцнити співпрацю та сприяти відновленню миру та стабільності у регіоні.

Україна може поглибити співпрацю з країнами ЄС у військовій сфері, включаючи спільні військові навчання, обмін досвідом та технологіями, а також спільні військові управління для координації дій у разі потенційної загрози.

З огляду на зростання кіберзагроз та гібридних загроз, Україна та країни ЄС можуть спільно працювати над розвитком кібербезпеки, обмінюватися інформацією про потенційні загрози та спільно реагувати на них. Україна може отримувати підтримку від країн ЄС у забезпеченні гуманітарної допомоги для постраждалих від війни, а також у захисті прав людини та відновленні правопорядку в уражених регіонах.

Держава може розвивати економічну співпрацю з країнами ЄС, щоб забезпечити економічну стійкість під час воєнного конфлікту, а також спільно працювати над забезпеченням енергетичної безпеки та диверсифікації джерел енергопостачання.

Україна та країни ЄС можуть спільно виступати на міжнародних форумах та підтримувати міжнародні ініціативи з метою забезпечення мирного врегулювання конфлікту та підтримки суверенітету та територіальної цілісності України.

Висновки до розділу 3

У воєнних умовах співпраця України з країнами ЄС стикається з рядом проблем, що обмежують ефективність спільних дій. Недостатня координація стратегій, різниця в підходах до вирішення конфліктів та нерівність в ресурсній базі стають перешкодами на шляху до успішного партнерства. У воєнний період особливо важливо забезпечити єдність у діях із збройних конфліктів та реагувати на загрози здебільшого узгоджено.

У повоєнний період співпраця України з країнами ЄС може розкрити нові можливості для розвитку обох сторін. Залучення європейського досвіду та фінансової підтримки сприятиме реформам у сферах безпеки, оборони та економіки. Зближення з ЄС також допоможе Україні у зміцненні свого міжнародного статусу та ресурсного потенціалу.

Удосконалення співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах передбачає вдосконалення механізмів комунікації та координації, а також збільшення обміну інформацією та ресурсами. Важливо також акцентувати увагу на розвитку спільних стратегій з метою забезпечення колективної безпеки та стабільності в регіоні. Активна дипломатична робота та пошук спільних ініціатив сприятимуть зміцненню співпраці та взаєморозумінню між Україною та країнами Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

Отже, згідно поставлених завдань та за результатами дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Співробітництво між країнами - це процес взаємодії, що ґрунтується на спільних інтересах та цілях, і включає різні сфери, такі як політика, економіка, культура, наука тощо. Регіональна інтеграційна політика Європейського Союзу (ЄС) демонструє високу ефективність у зміцненні економічних зв'язків та політичної стабільності серед країн-членів. Вона сприяє зростанню торгівлі, інвестицій та співпраці у сферах безпеки та оборони. Політика ЄС включає різні рівні інтеграції, починаючи від зони вільної торгівлі і закінчуючи спільною валютою та громадянством. Ця глибина дозволяє країнам-членам підійти до інтеграції на рівні, що відповідає їхнім потребам та готовності. Незважаючи на успіхи, перед регіональною інтеграцією ЄС стоять виклики, такі як економічні нерівності між країнами-членами, міграційні та демографічні труднощі, а також внутрішні політичні розділи. Проте, забезпеченням міцної політичної волі та співпраці країн-членів, ЄС може подолати ці виклики та зміцнити свою роль на світовій арені.

2. Співробітництво між ЄС та Україною має свої коріння в політичних, економічних та культурних зв'язках, що розвивалися протягом десятиліть. Історичні взаємозв'язки включають політичні контакти, торговельні зв'язки, культурний обмін та інші форми співробітництва. Україна та ЄС прагнуть поглибити співробітництво через угоди про асоціацію, зони вільної торгівлі та інші механізми співпраці.

3. Забезпечення взаємного доступу до ринків та збільшення обсягів торгівлі товарами та послугами. Створення сприятливих умов для інвестицій та розвитку бізнесу через зниження тарифів та бюрократичних перешкод. Спільне вирішення економічних проблем та стимулювання інноваційного розвитку через обмін технологіями та кращими практиками. Підтримка економічного розвитку України та збільшення її конкурентоспроможності на міжнародній арені.

4. Україна знаходиться у складному політичному та воєнному контексті з росією, що спонукає її до зміцнення співпраці з країнами Європейського Союзу. Спільна позиція ЄС у підтримці територіальної цілісності України та санкції проти РФ підтримують європейську співпрацю з Києвом. Однак, поглиблення воєнного конфлікту може призвести до нових викликів у цій співпраці, таких як збільшення військового співробітництва або підвищення військово-технічної допомоги.

5. Воєнний конфлікт на сході України має негативний вплив на економіку країни, але співпраця з ЄС допомагає зменшити його відбиття. Угоди про асоціацію та зони вільної торгівлі з ЄС допомагають Україні диверсифікувати свої економічні зв'язки та забезпечити стійкість у складному воєнному середовищі. Зростання економічної інтеграції з ЄС може допомогти Україні збільшити економічну стійкість та зменшити її залежність від російського впливу.

6. Економічне співробітництво з Європейським Союзом є ключовим чинником для забезпечення стабільності та розвитку України в умовах воєнного конфлікту. Заходи з підтримки та інвестиції з боку ЄС допомагають українській економіці адаптуватися до нових викликів, що виникають у зв'язку з війною. Також, економічне співробітництво сприяє укріпленню політичних та дипломатичних відносин між Україною та країнами ЄС, що є ключовим для підтримки територіальної цілісності та суверенітету України в умовах воєнного стану.

7. Проблеми співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах:

- недостатня координація дій між Україною та країнами ЄС у сфері безпеки та оборони;
- обмежені можливості військової співпраці через різницю в рівнях військової технології та стандартів;
- затримки в процесі впровадження реформ в українському оборонному секторі;
- вплив політичних та економічних інтересів окремих країн ЄС на співпрацю з Україною в контексті конфлікту з Росією.

8. Перспективи співпраці України з країнами ЄС у повоєнному періоді:

- поглиблення економічної інтеграції та торговельних відносин з країнами ЄС після завершення воєнного конфлікту;
- розширення військово-технічного співробітництва та збільшення військової підтримки з боку країн ЄС;
- поглиблення політичних та дипломатичних зв'язків для забезпечення стабільності та безпеки в регіоні.

9. Напрямки удосконалення співпраці України з країнами ЄС у воєнних умовах:

- збільшення обсягів військової допомоги та підтримки з боку країн ЄС для підтримки української армії;
- посилення координації дій та обміну інформацією між Україною та країнами ЄС у сфері безпеки;
- прискорення впровадження реформ в українському оборонному секторі для підвищення ефективності та бойової готовності армії.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV. Відом. Верхов. Ради України. 2004. № 29. Ст. 367.
3. Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва : Указ Президента України від 19 груд. 2007 р. № 1236/2007 .Офіц. вісн. Президента України. 2007. № 38. – Ст. 1054.
4. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: постанова Кабінету Міністрів України від 16 серп. 1999 р. № 1496 // Офіц. вісн. України. 1999. № 33. Ст. 1735.
5. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 2 листопада 2002 р. № 228-IV. Відом. Верхов. Ради України 2003. № 3. Ст. 12.
6. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV. Відом. Верхов. Ради України. 2004. № 50. Ст. 540
7. Андросова Т.В. Методика оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємств. Т.В. Андросова, ЛО Чернишова, ВО Козуб. Харків: «Видавництво «Форт», 2019. 189-197.
8. Артамонова Г. Зовнішня торгівля України з ЄС: можливості та виклики. Журнал європейської економіки. Видання Тернопільського національного економічного університету. 2019. Т. 18. № 3(70). С. 283–295. URL:<http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1398/1389> (датазвернення: 09.10.2023).
9. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності України в сучасних умовах. [О.М. Шевчук, Л.Й. Созанський, Н.Б. Татарин]. Наукові записки національного

університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць ред. кол.: І.Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. Вип. 27. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2019. С. 8–13.

10. Аграрне інформаційне агентство Agravery // Україна закрила річні квоти на експорт меду в ЄС за 10 днів року. URL:<https://agravery.com/uk/posts/show/ukraina-zakrila-ricni-kvotina-eksport-medu-v-es-za-10-dniv-roku>.

11. Брензович К.С. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС в рамках дії зони вільної торгівлі URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/30_2020ua/4.pdf.

12. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України А. О. Батаренко. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2019. № 1. С. 34–37.

13. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка URL:https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_uk/29685. 113.

14. Вітер О.М., Килин О.В., Стручок Н.М. Європейські стратегії післявоєнної відбудови економіки. Таврійський науковий вісник. 2023. № 16. С. 15–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.2>.

15. Вдовин М.Л. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС / М.Л. Вдовин, М.Ю. Хромова. Глобальні та національні проблеми економіки. 2021. № 6. С. 61–63.

16. Власюк Т.О. Особливості зовнішньоторговельних відносин України з ЄС: ризики та потенційні стимули. Т.О. Власюк. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. № 10 (1). С. 86–90.

17. Вовчанська О.М., Іванова Л.О. Маркетингові дослідження ринку послуг: міжнародні та національні аспекти URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/26811/1/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B..pdf>.

18. ВТО доклад по международной торговле услугами. URL:<https://globalcentre.hse.ru/news/331611692>. Html.

19. Відеозвіт НАБУ за 2019 р. URL:<https://elise.com.ua/2018/01/05/pomogite-poborot-korruptsiyu-v-setipoyavilosvideo-nabu-o-borbe-s-korruptsiej-v-ukraine/>.

20. Гуткевич С.О. Теоретичні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні: монографія. за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. О. Гуткевич. - Київ : Діокс Україна, 2021. 535 с.

21. Гуткевич С.О. Політика ефективного розвитку підприємств: управлінський аспект: монографія / С. О. Гуткевич, Л. П. Шендерівська; Нац. техн. ун-т України "КПІ", [Нац. ун-т харч. технол.]. К. : НТУУ "КПІ", 2019. 213 с.

22. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС за 2019 р.. Державна служба статистики України, 2020. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>

23. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС. Державний комітет статистики України. URL:http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt_ES/ztt_es_u/ztt_es_9_19_u.htm.

24. Глосарій термінів Європейського союзу. URL:<http://europa.dovidka.com.ua/a.html>.

25. Головня Ю. І., Писарчук О. В., Котельникова Ю. М. Можливості проектного фінансування у відбудові економіки України: аналіз світового досвіду. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2023. № 37. С. 482–489. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8272381>.

26. Дерій В. Основні напрями післявоєнної трансформації економіки України. Трансформація економічних систем та інститутів у нових геостратегічних реаліях : матеріали XXXIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів (м. Дніпро, 24–25 квітня 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 294–297. URL:https://duan.edu.ua/images/Announcements/UA/Departments/IER/2023/Theses_int_econom_April_23_2.pdf#page=295.

27. Дорош І. М. Повоєнне відновлення економіки України: стратегічні напрямки. Публічне управління та інновації. Міжнародний форум 22-23 червня 2023 : тези доповідей. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2023. С. 39–40. URL: [https://tsus.lpnu.ua/sites/default/files/news/2023-07/Публічне%](https://tsus.lpnu.ua/sites/default/files/news/2023-07/Публічне%20)

20управління%20та%20інновації.%20Міжнародний%20форум%202022-23%20червня
%202023.%20Тези%20доповідей_compressed.pdf#page=39.

28. Державна служба статистики URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm.

29. Дідковська Б.В. Зовнішня торгівля товарами України з країнами Західної Європи. Б.В. Дідковська. БІЗНЕСІНФОРМ. 2019. № 4. С. 62– 67.

30. Дугинець Г.В. Сучасні особливості зовнішньоторговельних відносин України з Угорщиною. Г.В. Дугинець. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2019. № 12 (Т. 3). С. 14–19.

31. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 р.
URL:<http://zakon0.rada.gov.ua/>.

32. Договір про Європейський Союз. Консолідована версія в редакції Лісабонського договору. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору). Г. Друзенка, С. Друзенко. К.: К.І.С., 2020. С. 31–71.

33. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами. Державна служба статистики України, 2019. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>.

34. Демчак І., Митченко О., Трофімова Г., Майданюк О. Україна – ЄС тенденції торгівлі агропродовольчими товарами у 2019 році(за даними Державної митної служби України) URL:
http://loga.gov.ua/sites/default/files/collections/tendenciya_torgivli.pdf.

35. Державна служба статистики України // Статистичний збірник. Співробітництво між Україною та країнами ЄС URL:
http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/06/zb_ES_18.pdf.

36. Економічний аналіз і актуальні тенденції: прогноз на 2018-2020 рр. Міжнародний центр перспективних досліджень. 2019. URL:
<http://icps.com.ua/schomisyachnyybyuletenekonomichnyy-analiz-i-aktualni-tendentsiyi-prohnoz-na-2018-2020-roky-hrudenosnovni-ekonomichnipokaznyky/>.

37. Економічна правда. Аграрний експорт із України до ЄС зріс на третину. URL:
<https://www.epravda.com.ua/news/2019/07/5/649390>.

38. Епідемія коронавірусу: СОТ прогнозує уповільнення зростання світової торгівлі послугами в І кварталі 2020 року. URL:<https://www.unn.com.ua/uk/news/1857221-epidemiya-koronavirusu-sot-prognozuye-upovilnennya-zrostannya-svitovoyi-torgivli-poslugami-v-i-kvartali-2020-roku>.

39. Європейська правда. 6 років вільної торгівлі з ЄС: якою має бути нова стратегія України. URL:<https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/11/21/7103264>.

40. Європейський Союз та Україна: перспективи та проблеми адаптації. Електронний ресурс. URL: file:///C:/Users/nika/Downloads/irtpa_2019_3_6.pdf.

41. Завербний А. С., Паращич М. І. Формування стратегії відбудови економіки України в післявоєнний період. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 23–24 вересня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 483–484. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16380/1/конф_Одесса.pdf#page=483.

42. Мороз Є. О. Економічні виклики та пріоритети післявоєнної відбудови України в умовах постсоціалістичної трансформації. Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів. Країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога: збірник наукових праць. Київ, 2023. С. 180–183. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7358/mizhnar_bezpeka_svitli_suchasn_hlobal_vyklykiv_krayiny_baltiyyi_ukrayina_yednist_pidtrymka_peremoha_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=180.

43. Новик Т. Повоєнна відбудова України у контексті довоєнних економічних проблем. Grail of Science. 2023. № 30. С. 44–49. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-ofscience.04.08.2023.004> (датазвернення: 06.09.2023).

44. Набок І.І. Основні тенденції на європейському ринку низькобюджетних авіаційних перевезень/ І.І. Набок// Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 26 травня 2022 р.: тези доп. – К., 2022. – С. 143-146.

45. Охріменко О., Попов Р. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. Економіка та суспільство. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.

46. Писарчук О. В., Орел Ю. Л., Єжелей Ю. О. Особливості бюджетування грантових заявок: аналіз повоєнної відбудови української економіки. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2023. № 37. С. 451–458. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/833>.

47. Плотніков О.В. Необхідність та можливість подолання дивергенції в економіках України та ЄС. Макрофінансова політика // Оцінка інтеграції України до європейського економічного простору: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Електрон. дані. – К., 2021. – 486 с.– Режим доступу : [http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/05/Оцінка інтеграції України до ЕЕП.pdf](http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/05/Оцінка_інтеграції_України_до_ЕЕП.pdf).

48. Прокоп'єва А.А. Пропаганда як інструмент інформаційної війни. Матеріали круглого столу «Європейські стандарти освітніх програм: молодь і наука» з нагоди Всесвітнього дня науки в ім'я миру та розвитку 10 листопада 2022 року, К., 2022. ФМВ НАУ.- С. 79-81.

49. Плотніков О.В. Розділ 5.2 Дослідження впливу фінансової допомоги ЄС на основні макроекономічні показники країн – нових членів і кандидатів на вступ, С.325-336; Розділ 5. Аналіз механізму функціонування фінансової підтримки ЄС після набуття країнами-кандидатами членства у ЄС // Розвиток фінансових інститутів ЄС та виклики для фінансової політики України : монографія / [Борзенко О.О., Богдан Т.П., Шаров О.М. та ін.]; НАН України, ДУ«Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К. Інтерсервіс, 2020. – 372 с.

50. Пічкурова З.В. Особливості реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері інтелектуальної власності // Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 листопада 2021 року, м. Київ) у 2 частинах. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий

інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2022. Ч.1. – С. 99-102.

51. Пічкурова З.В. Інтелектуалізація міжнародної торгівлі в умовах пандемії COVID-19. Економіка та суспільство. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/981>

52. Романчукевич В. В. Засади концепції сталого розвитку в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2019. №2 (27). С. 18-23.

53. Румянцев А.П., Яремович П.П., Ковбич Т.К. Реалії адаптації України до спільного ринку Європейського Союзу». / А.П. Румянцев, Т.К. Ковбич // Фаховий науковий журнал з економічних наук Вісник ХНУ (Хмельницький національний університет). Серія: економічні науки» категорії «Б» 2022. - №12 (68).

54. Румянцев А.П. «Європейський вектор реалізації зовнішньоторговельних інтересів країн у міжнародному співробітництві /А.П. Румянцев // Колективна монографія «Європейський Союз: проблеми консолідації та асиметрії економічних інтересів (А.В Рибчук, Н.В. Скотна, А.П. Румянцев та інші)» . Дрогобич – Львів, ред. від. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020, с.422 /11 с.

55. Соколова З.С. Порівняльний аналіз цифрової конкурентоспроможності країн Європи та України / З.С.Соколова // I Всеукр. наук.-практ. конф. “Фінансова політика України в умовах європейської інтеграції”, 20 лютого 2020 р., Львів. - Л.: Факультет управління фінансами та бізнесу ЛНУ ім. І. Франка, Кафедра фінансового менеджменту, 2020. - 332 с. - С. 317-320. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Zbirnyk_02.2020_CH_1.pdf.

56. Соколова З., Набок І., Прокоп'єва А., Сидоренко К., Бойчук Д., Родіонов П. (2022). Аналіз ефектів утілення угоди про спільний авіаційний простір із ЄС для галузі пасажирських авіаперевезень України в довоєнний період//Financialandcreditactivityproblemsoftheoryandpractice, 6(47), pp. 400-423. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3937>.

57. Сичук Д., Єжелій Ю. Перспективи розвитку споживчої кооперації України в умовах військового стану та післявоєнної відбудови. Інноваційні процеси і їх вплив на ефективність діяльності підприємства: збірник тез доповідей учасників Дев'ятнадцятої науково-практичної конференції студентів закладів вищої та фахової передвищої освіти Укркоопспілки. Укоопосвіта, 2023. С. 11–14. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/12978/1/Сичук%20Д.%20Л..pdf>.
АКАДЕМІЧНІ ВІЗІЇ Випуск 31/2024

58. Структура зовнішньої торгівлі товарами у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

59. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. Економіка та суспільство. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>.

60. Шеремет О.В. Співпраця України та ЄС у сфері креативних індустрій / О.В. Шеремет // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво», 2020.- №1 (112). –С. 25-3.

61. Яшина А., Вишнеvsька В. Відновлення економіки у післявоєнний час. Фінансовоекономічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану : міжнародний науково-практичний форум (м. Кам'янець-Подільський, 20–21 жовтня 2022р.). Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2022. С. 205–207. URL: <https://kpd.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/12/Forum-2022.pdf#page=205>.

62. Monitoring EU Agri-Food Trade: Development until August 2019. Eurostat. URL:https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/foodfarmingfisheries/trade/documents/monitoring-agri-food-trade_aug2019_en.pdf.

63. Schneider B.R. Business Politics and the State in Twentieth-Century Latin America. Cambridge: Cambridge University Press. 2023.

64. WTO Data Portal (2022). URL:<https://timeseries.wto.org/>.

65. UNCTADstat. Data Center. URL:https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en.

66. WTO. Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy.
URL:https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm.

67. WTO. World Trade Report 2019 —The Future of Services Trade.
URL:https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr19_e.htm.

68. WTO. World Trade Statistical Review 2019.
URL:https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf.